

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

SZAMOSÚJVÁR
SZABAD KIRÁLYI MEGYEI VÁROS
KEGYÚRI JOGA

A VÁROS KÉPVISELŐTESTÜLETÉNEK 1942. JÚLIUS 4-ÉN
TARTOTT RENDES KÖZGYŰLÉSÉN ELŐTERJESZTETTE:

Dr. nemes TAMÁSSY KÁROLY
POLGÁRMESTER

SZAMOSÚJVÁR, 1942.

„TURUL” KÖNYVNYOMDA

SZAMOSÚJVÁR

SZABAD KIRÁLYI MEGYEI VÁROS

KEGYÚRI JOGA

A VÁROS KÉPVISELŐTESTÜLETÉNEK 1942. JÚLIUS 4-ÉN
TARTOTT RENDES KÖZGYŰLÉSÉN ELŐTERJESZTETTE:

Dr. nemes TAMÁSSY KÁROLY
POLGÁRMESTER

SZAMOSÚJVÁR, 1942.

„TURUL” KÖNYVNYOMDA

136939

ORSZ. SZÉCHENYI-KÖNYVTÁR
Növevénytan
1943. év *13531* sz.

ELŐSZÓ.

Kegyúri joga aránylag kevés magyar városnak van. Szamosújvár város és a helybeli örmény szertartású római katolikus egyház között azonban ősidők óta fennállott a kegyúri jogviszony.

A román megszállás alatt a jogok és kötelezettségek gyakorlása abbamaradt, míg a Vatikán és Románia közötti konkordátum értelmében, ilyen természetű jogot nem ismertek el.

A magyar jogszabályok ezen a téren is visszaállították a régi helyzetet, mert a kegyúri jogok és kötelezettségek, a megszállás következtében csak *szüneteltek*, de valójában meg nem szüntek. A jog 1940. augusztus 30.-án újból életbelépett, bár ténylegesen annak gyakorlását a kegyúr-város — az egyház megértése folytán — csak 1943. évi háztartási költségvetésétől kezdve viseli. A kegyúri jogviszony tehát a bécsi döntés napján önmagától és attól függetlenül éledt fel, hogy azt az egyház, vagy a város kérte-e, vagy sem.

Épen ezekre a szempontokra tekintettel különös figyelemre tarthat számot mindenki előtt ezen jelentős kérdés, amellyel, hosszú évek után, újból, 1942. február 26.-án foglalkozott a város képviselőtestülete, amikor is 56. kgy. szám alatt, a következőket mondta ki véghatározatilag:

»Szamosújvár sz. kir. megyei város képviselőtestülete tudomásul veszi a Nagyméltóságú M. Kir. Valás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr 6278/1941. I. sz. rendeletét, amely kétségtelenül megállapítja, hogy a város és az örm. szert. róm. kat. egyházközség között a multban fennállott kegyúri jogviszony ma is fennáll és a javadalmak kiszolgáltatása a városnak egyoldalúlag meg nem szüntethető kötelezettségét képezi.

Figyelemmel azonban arra a körülményre, hogy a kegyúri kötelezettség a város 1942. évi háztartási költségvetésében nem nyert biztosítást, viszont a város közismert anyagi helyzete erre az évre, előreláthatólag,

kötelezettség vállalását lehetővé nem teszi, elvileg leszögezi a képviselőtestület, hogy a kegyúri kötelezettségek az 1943. költségvetési évtől kezdődőleg irányozandók elő.

Szükségesnek tartja a képviselőtestület, hogy a kegyúri kötelezettségek mérve tekintetében a helybeli örm. szert. róm. kat. egyházközséggel, az érdemi határozat meghozatala előtt, tárgyalásokat folytasson a város, ezért névszerinti, szavazólapokkal történő szavazás útján, a maga kebeléből, a polgármester vezetése alatt és a városi ügyész közbenjöttével, 3 tagú bizottságot küld ki.

A szavazás eredményéhez képest a bizottság tagjai a következők: Gábor József, dr. Bojtor István és Nits János.

Felkéri a képviselőtestület az örm. szert. róm. kat. egyházi főhatóságot, hogy a maga részéről, ugyancsak az ügyésze közbenjöttével, 3 tagú bizottságot kiküldeni és a bizottság tagjainak nevét a város polgármesterének bejelenteni méltóztassék.

Erről további intézkedés céljából a polgármestert, városi ügyészt és az örm. szert. róm. kat. egyház főhatóságát értesíti.

A szóbanlévő bizottság 1942. július 2.-án ült össze, ezen a város polgármestere ismertette jelentését és a kegyúri jog fennállására és megvilágítására bemutatta a jelentéshez csatolt mellékleteket is.

Mindezek és a képviselőtestület véghatározata úgy a város, mint az egyház életében számottevő jelentőségű lévén, a hatóságok munkájának megkönnyítése és ezen joggal kapcsolatos intézkedések áttekinthetővé tétele érdekében az egyház elhatározta annak kinyomtatását.

Å kiküldött bizottság elé terjesztett polgármesteri jelentés

Tekintetes Bizottság!

Szamosújvár város és a szamosújvári örmény szertartású római katolikus egyház kegyúri viszonyával kapcsolatosan a következő jelentést vagyok bátor eme kérdés megvilágítására nézve előterjeszteni:

Szamosújvár város alapjait I. Lipót király 1700. május 15.-én kelt diplomája értelmében a hazai elszórtan élő örménység rakta le. A 17. században beköltözött örmények elődei az ősi hazában mind a legelőkelőbb családok sarjadékai voltak, uradalmakkal, nagy méltóságokkal bírtak. Hazánk területére nagy vagyonnal jöttek és abból, ezért a földért, Szamosújváron hatalmas összeget — 131.000 forintot — fizettek le a kincstárnak, egykorú feljegyzések szerint és csodálatos, hogy míg az a sokféle nemzetség, amely koronként telepedett le ebbe az országba: német, szász, sváb, kun, tót, szerb, román, stb., mind *ingyen* kapott földet, az örmények kénytelenek voltak drágán megfizetni azokat a helyeket, ahová városaikat építették. (Szongott: I. 103).

1726. október 17.-én VI. Károly kiváltságlevelet adott ki, melyben megengedte, hogy ez a hely szabad város, magyarul Örmény-Város néven hívassék, s szigorúan meghagyta, hogy a város megfelelő római katolikus templomot építsen és gondoskodjon arról, hogy papjai ellátása biztosíttassék. (1. sz. mell.)

1746. október 3.-án, majd 1758. április 17.-én Mária Terézia királynő kiváltságlevele mindezeket megerősíti.

1786. október 9.-én II. József a privilégiumokat újól meg erősíti, majd 1786. december 27.-én kiadott és 1787. június 21.-én kihirdetett kiváltságlevelével Szamosújvár városát *szabad királyi városnak* nyilvánítja, s ennek megfelelő kiváltságokkal, többek között *kegyúri joggal (ius patronatus)* ruházza fel. (2. sz. mell.)

E királyi kiváltságlevelél kimondja, hogy »más városok szokása szerint, *plebános választási kegyúri jogot* is engedélyezünk ugyanezen városnak azzal a kifejezetten kimondott kötelezett-

séggel, hogy ezen plebánosnak és segítő káplánjainak méltányos és megfelelő fenntartásáról ugyanezen város legyen köteles gondoskodni... a maguk, utódaik és örököseik számára örökre érvényszerűleg«. (3. sz. mell.)

1838. március 10.-én V. Ferdinánd király által kiadott adománylevel 7. pontja értelmében Szamosújvár város képviselőtestületének kegyúri (patronatusi) jog adatott meg azon körülírással, hogy plebánosát szabadon választhassa.

Ezen jogát a város folytonosan gyakorolta is.

1782-ig a papság fizetést nem kapott és csak a misékből és a stólából (keresztelés, esküvő, temetés), valamint a házszentelés jövedelméből élt.

Ekkor állapodott meg a város a clérussal a fizetésre nézve, a plebánosnak és a 6 káplánnak 1050 forint fizetést ígervén.

1784-ben a 2 kántor kapott a várostól 145 forint 50 krajcárt és 36 véka búzát. (Szongott: I. kötet, 361—2. old.)

1779-ben a püspök azt írta a városnak, hogy addig a megválasztott plebánost nem erősíti meg, míg a város nem épít plebánosi lakot és a plebánosnak évi fizetést nem határoz.

1804. június 11.-én tartott ülésén a város arra kötelezte magát, hogy a parochiális nagytemplom minden szükségletét fedezi. Ekkor lett a város a templomnak kegyura. Ezen idő óta gyakorolja is kegyúri jogait, bőkezűen. (4. sz. mell.)

A kegyúri jog az az intézmény, melynek gyökérszálai nemcsak az egyházjog, de a világi jog, s ennek keretében a közjog, sőt a magánjog területére is mélyen benyúlnak. Az egyházjognak és a világi jognak határterületén lévő ez a jogintézmény már elhelyezkedésénél fogva is nehéz feladat elé állítja azt, aki ennek eredetét, tartalmát és érvényesülését kutatás tárgyává teszi, ugyanis az egyházi és világi jogosítványok ágas-bogas szálainak nemcsak gondos, lelkiismeretes, hanem egyben kimerítő megvizsgálása súlyosabb feladat, mint amit bárki is könnyen megoldhatna.

A multban a városok szabadságának lényeges része volt az egyházi önállóság. Ez az önállóság egyrészt a plebános szabad választásában, másrészt abban nyert kifejezést, hogy a kegyúri jogokkal a városok szentszéki ügyekben is önállóságot kaptak olyan értelemben veve, hogy a város egyháza ki volt véve az esperes joghatósága alól és a püspök, sőt egyes esetekben egyenesen az esztergomi érsek joghatósága alá nyert rendeltet.

Mindez ma már csak történeti emlék. Ma a városi plebániák is esperesi joghatóság alá tartoznak és a kiváltságos plebánia még elnevezésében is végleg eltűnt a gyakorlatból.

Kétségtelen tény tehát az, hogy a szabad királyi városok kegyurasággal voltak egybekötve. A kegyúri kötelezettségek viszont a multban is, a jelenben is a városokra nagy megterhelést jelentettek, illetve jelentenek. A nagy megterhelés ellenére a városok a multban a kegyúri terhektől mentesülni (egy kivételével) sohasem akartak és ma sem kívánnak. Ennek magyarázata nyilvánvalóan az, hogy e jogokat mindenkor *közjogi jogosítványoknak tekintették*, s így azokhoz ragaszkodtak. Ezenkívül a multban ragaszkodtak a jogaikhoz még azért is, mert a lelkészeknek akkor a mainál jóval nagyobb feladatkörük volt.

Bár a kegyúri jog kiemelkedő jelentőségű intézmény, törvényszerű szabályozás körébe még olymódon sem jutott, hogy legalább az alapvető tételek nyerjenek meghatározást.

Ezen évszázados jogintézmény *fogalmát*, egyházi eredetére és jellegére való tekintettel, az egyházjogban kell keresnünk. A Codex Juris Canonici szerint »a kegyúri jog bizonyos terhekkel kapcsolatos kiváltságok összege, melyeket az egyház templomok, kápolnák, javadalmak katolikus alapítóinak és azok jogutódainak enged (1448 can.)«. A kegyuraság tehát kiváltság, melyet az egyház enged, engedélyez, tehát nincsen kegyuraság az egyház engedélye nélkül.

A magyar jog szerint a kegyuraság adományozója a legfőbb kegyúr (*az apostoli király*), aki ezen jogot a magyar közjog keretében gyakorolja és akinek adományozása, vagy legalább beleegyezése nélkül kegyuraság nem szerezhető.

A kegyúri jogot különböző szempontok szerint szokás *osztályozni*. Legismertebb az *alapszerinti osztályozás*. Mondják, hogy a kegyúri jog — alapját tekintve — lehet személyi (*personale*) és dologi (*reale*). Személyi a kegyúri jog, amidőn a jogosult minden más tekintet mellőzésével azért élhet e joggal, mert az neki adatott; dologi pedig akkor, amidőn a jogosult a vagyonára tekintettel gyakorolhatja a kegyuraságot. A városi kegyuraság tekintetében az irodalomban itt éles vita van.

A királytól származó városi kegyúri jogra nézve megállapítható, hogy *személyi (personale) jellegű azért, mert alapja mindenkor a városnak adott királyi kiváltság volt*.

A képviselőtestület 1942. február 26.-i ülésén történt fel-

szólalás szerint azért szűnt meg Szamosújváron a kegyúri jog és kötelezettség gyakorlása, mert ennek alapját képező hajdani földbirtokok és ingatlanok nem állanak a város rendelkezésére.

A magyar felfogás szerint a kegyuraság lehetett ugyan a *földbirtokkal összekötve*, de nem volt az a viszony köztük, hogy az egyik alapja a másiknak, mert a királyok külön és együttvéve adományoztak, de mindig feltüntették azt is, hogy a ketőnek egymáshoz semmi köze.

A helytartótanácsnak 1799. október 8.-án kibocsátott azon rendelete, mely szerint a kegyúri terhek fedezésére elsősorban azokat a városi közjövödelmeket jelöli ki, amelyek a szabad királyi városokat *földesúri* joguknál fogva illetik meg, csak a *kötelezettség fedezetéről* és nem a kötelezettség alapjáról szól.

A történeti *kifejlődés* szerint a városok kegyuraságánál két jogintézményt kell szemelött tartanunk: egyik a király kiváltsága alapján a király nevében gyakorolt jog, mely tehát a városok *közjogi* állásának volt a folyamánya; a másik pedig az *alapítás* alapján keletkezett kegyuraság, amidőn mint magánkegyurak gyakoroltak jogot.

Közjogi jellege ellenére a városi kegyuraság nem jelenti azt, hogy a város területén lévő valamennyi plebániára kiterjedne, tehát mindeniknek más kegyura lehet (pl. Szegeden 11 kegyúri templom van, a minoriták, ferencrendiek és jezsuiták temploma azonban nem az). A városi *magánkegyuraság* tekintetében pedig ez még csak nem is vitatható.

Kegyuraságot, vagyis kiváltságot, a magyar alkotmány szerint csak nemesek nyerhettek el. A városokra vonatkoztatva mindezeket, a városok csak akkor voltak képesítve a kegyuraságra, ha a nemességgel egyenlő ranghoz jutottak, mai szavakkal, ha szabad királyi városokká lettek. Ma már ennek csak történeti jelentősége van.

A kegyúri jog *megszerzésének módja* lehet eredeti és származékos. Az eredeti szerzőmódok közül az adományozás és az alapítás bír jelentőséggel. Kétféle adományozásról beszélhetünk: püspöki és a magyar király legfőbb kegyúri jogában gyökerező adományozásról. A püspökök adományozási joga szokásban volt, de 1485-ben ezt végleg megszüntették.

A magyar városok közül egyik sem gyakorolja a jogot püspöki, vagy pápai adományozás alapján, *csak királyi adomá-*

nyozással. Bár ma a kegyúri jog alapját képező főkegyúri jog gyakorlása szünetel, éppen ezen szünetelésből levonható téves következtetések elkerülése végett szükségesnek látta a törvényhozás annak nyomatékos hangsúlyozását, hogy *a jog sértetlenül ma is fennáll.*

A kegyurakat általában és a városokat különösen megillető jogositványok legfontosabbja a *prezentálás (kijelölés).*

Szamosújváron 1876. november 8.-án a püspök felhívására a városnak »az őt illető kegyúri jognál fogva az üreségbe jött plebánosi állomásra a szabályszerű hármassal kijelölést megtétetni« és azt a püspökhöz felterjeszteni kellett. (5. sz. mell.)

A város szabályszerű választás útján három örmény szert. kat. áldozópapot jelölt ki és terjesztett a püspök elé (6. sz. mell.), aki a legtöbb szavazatot nyertet, plebánossá nevezte ki és megerősítette »azon édes reményben élén, miszerint az ő buzgó működése kedvelt örmény szertartású híveim szívében nemcsak ápolni és fenntartani, hanem mindinkább fokozni és szilárdítani fogja az Úr Jézus üdvözítő religiója és egyháza iránti ama buzgalmat, szeretetet és ragaszkodást, melyben a katolikus örmény nemzet mindenkor kitűnt«.

1879-ben a plebánosi állomás ismét megüresedett és ekkor a város közönsége a plebánosválasztást megtartotta és annak eredményét szabályszerű hármassal kijelölés mellett a püspöknek bemutatta. (7. sz. mell.)

A püspök leirata után felmerült a kérdés, hogy a városnak mely szerve gyakorolja a kijelölést és kik vesznek részt a szavazásban?

A leirat többek között ezeket mondja: »Semmi sem természetesebb és méltányosabb, mint ahol patronátusi jog létezik, ezen választást azon vallási testület gyakorolja, melynek leginkább áll érdekében oly egyén választásához hozzájárulni, ki e testület érdekeit előmozdítja.«

Majd ezeket mondja: »A privilégiumot adományozó királyi apostoli Felségnek bizonyára nem volt szándékában, midőn a plebános választására a városi közönségnek jogot adott, ezáltal utat nyitni arra, hogy nem-katolikus városi képviselők egy benső kat. ügynek elintézésére szavazatukkal befolyjanak, miként ez a jelenben is történt. — Valamint a katolikusok nemkatolikus lelkészek választására sehol az erdélyi részekben be nem folynak, úgy méltán fel kell tennem az autonómiai jogokat tisztelő nem-

katolikus honfitársakról, hogy ők sem kívánnak oly befolyást, mely vallási körükön kívül esik. Vannak példák, hol ettől kormányrendelet által eltiltattak».

Igen jelentős megoldás következett be ekkor Szamosújváron. Ugyanis az örm. kat. egyházmegye megalkotta a képviselőtestület alapszabályait, melynek 2. §-a kimondja, hogy az *egyházi képviselőtestület* hatásköre kiterjed a plebános választására.

Az alapszabályokat 1560/1879. szám alatt a püspök jóváhagyta és ezzel a kérdés végleges rendezést nyert. Azóta két plebánost választott a képviselőtestület (Kapatán Márton, Alexa Ferenc) az alapszabályok szerint, a város azonban kegyúri jogait ezeknél a választásoknál nem gyakorolta, mert azok a megszállás idejére estek. (8. sz. melléklet.)

A városok, mint jogi személyek csak képviseleti szerveik útján gyakorolhatnak jogokat, a polgárok összessége tehát nem intézkedhetik, hanem utóbbi csak arra hivatott, hogy megyei városokban megválassza a képviselőtestület tagjait. A város egyetemét tehát a képviselőtestület képviseli. A kegyúri jog a város egyetemének joga volt és joga ma is, szükségképen maga után vonja ez a körülmény azt, hogy ez a szerv prezentáljon, jelöljön ki.

Ámde annak következtében, hogy a prezentálás jogát a képviselőtestület gyakorolja és a városok ezen szervének tagjai sorában nemcsak katolikusok, hanem másvallásúak is vannak, feleletet kíván az a kérdés, hogy az utóbbiak, a prezentálás alapjául szolgáló választásban, résztvehetnek-e? Ezen vitát 1818. május 27.-én királyi rendelet úgy döntötte el, hogy a kegyúri jog gyakorlásában, a katolikus lelkész választásában *csak a katolikus polgárok* vehetnek részt.

Békéscsaba község az ottani róm. kat. egyház fölötti kegyúri jogokat olyan módon kapta a királytól 1896-ban, hogy *a róm. kat. lelkész* a község képviselőtestületének és előljáróságának *róm. kat. tagjai által választassék*.

A sok példa szerint igazolt, hogy a kormányhatóságok, közelebbről a vallás- és közoktatásügyi miniszter állandó gyakorlata szerint *szabad királyi városban csakis katolikusok lehetnek plebánosválasztók*. Ez a gyakorlat kifejezésre jutott 7633/1890. VKM. határozatban is.

A plebánosválasztással kapcsolatosan pedig *a plebános megerősítésének joga* az illető egyházmegye főpapját illeti meg és

annak jogkörébe tartozik, akinek joghatósági területén a kérdéses plebánia áll.

1816. október 1.-én kiadott királyi rendelet szerint a kegyuraknak *nem áll hatalmukban önként lemondani a kegyuraságról*, sőt a kegyúri terhek viselésére bírói úton is kényszeríthetők.

A *kegyúri jogot* kétségtelenül a *kötelezettségekkel együtt* a szabad királyi városok a királytól nyerték bizonyos adószedési jogokkal, árumegállítási jogokkal és egyéb kedvezményekkel együtt. Minthogy ezek szerint a szabad királyi városi kiváltságnak, illetve annak elfogadásának egyik *feltétele a kegyuraság vállalása, arról tehát a jelenleg érvényben álló jogrend és törvények szerint lemondani nem lehet.* (Szendy Károly.) Ez a kijelentés a kegyuraság mindkét nemére, tehát a városi kegyuraságra és a városi magánkegyuraságra egyaránt érvényes. Szó lehet egyezségről egyfelől a város, másfelől az egyház között a jogok és kötelezettségek tekintetében, ez azonban a mai anyagi helyzetben igen nehezen valósítható meg.

Nálunk a kegyúri jog — egyházi eredete ellenére — a világi jog része, s bár dologi teher a kegyuraság, mégis ez a körülmény nem változtat azon, hogy eredetét és tartalmát tekintve közjogi jellegű.

Szamosújvár városa kétségtelenül vállalta a kegyúri jogokat és kötelezettségeket, amit bizonyítani lehet a következőkkel is:

1. a szamosújvári örm. kat. plebánia jövedelmeinek és kiadásainak 1896. évi összeírása (9. sz. mel.) világosan kimondja, hogy a plebánia 1700. körül keletkezett.

A kegyúr Szamosújvár szab. kir. város, a kegyuraság jogalapja *alapítás*. Alapító levél nem található, azonban a város a plebánia alapítása óta *kegyúri kötelességeinek teljesen megfelel, a templomot és plebániális lakot jókarban tartja és javítja, kegyúri dotáció évenként ily címen a város költségvetésében előfordul.*

A város, mint kegyúr pénztárából a plebános kap 472 frt. 50 kr.-t, hasonlóképpen a 3 segédlelkész is kapja a *kegyúri dotációt*.

2. Szamosújvár város 1901. évi költségvetési előirányzata »a városi örm. kat. egyház *rendszeresített kegyúri dotációja* címén 6403, az örmény egyház szükségletei és a plebánia lak karbantartása címén 200 Koronát« tüntet fel. (10. sz. mell.)

3. Szamosújvár város állandó illetményeseinek 1914. évi számlakönyve szerint a *plebános* 3000 K fizetést és 1200 K hit-

oktatási díjat, egy *segédlelkész* 2000 K fizetést és 480 K lakpénzt, egy *segédlelkész* 2000 K fizetést, egy *segédlelkész* 1400 K fizetést és 480 K lakbért kapott. A *karnagy* fizetése 1600 K, 2 *kántor* pedig 320 K-t kapott a város pénztárából.

Ezek szerint 1914-ben 4 pap, 1 karnagy és 2 kántor után fizetett a város. (11. sz. mell.)

4. Szamosújvár város 1917. évi számadási főkönyve (12. sz. mell.) bizonyítja, hogy az örm. kat. egyház szükségleteire és a plebánia lak karbantartására 400 K nyert költségvetési biztosítást.

5. 1918-ban a város költségelőirányzata szerint a rendszerezett kegyúri dotáció 11.760 K, az egyház szükségleteire és a plebánia lak karbantartására pedig 400 K volt felvéve városi teherként. (13. sz. mell.)

6. A város állandó illetményeseinek 1918. évi számlakönyve szerint ezen évben: 1 plebános, 3 *segédlelkész*, 1 karnagy, 3 kántor és 1 hitoktató kapott járandóságot a várostól. (14. sz. mell.)

A román uralom annyiban változtatott ezen a helyzeten, hogy a város a kegyúri jogokból és kötelezettségekből eredő intézkedéseket eleinte gyakorolta, de később a megszállás tartama alatt teljesen megszüntette.

Rontotta a helyzetet az a konkordátum, melyet a Vatikán Romániával kötött meg. Ennek értelmében ugyanis a megszállott városokat ilyen természetű jogok és kötelezettségek nem illették és nem terhelték.

A konkordátumra, a többek között, azért volt szükség, mert főkegyúri joga csak a magyar királynak, mint apostoli királynak volt meg, s ezzel a román király felruházva sohasem volt.

A főhatalom változásával azonban a Vatikán és Románia közötti konkordátum a visszacsatolt keletmagyarországi és erdélyi területekre nézve *teljes egészében* és nyomban megszűnt, erre többé különösen és legfőképen kegyúri szempontból hivatkozni nem lehet.

Feléledtek tehát mindazon jogok és kötelezettségek, melyek az idegen megszállás előtt és kegyúri szempontból megvoltak és amelyek a magyar jogi helyzetnek is megfelelnek.

Folyik ez abból a felfogásból is, hogy nem tekintettük és nem tekinthetjük az idegen megszállást véglegesnek, ez alapja a magyar területekre vonatkozó egységes jognak, mely a magyar szent korona tanából ered.

A kegyúri jog tehát a megszállás idején sem szűnt meg,

hiába történt konkordátummal, vagy egyébként kényszerű szabályozás, hanem csupán a jog gyakorlása *szünetelt*.

A *főhatalomváltás után* az örmény szertartású római katolikus egyház érezte, hogy ezen a téren a *ius patronatus*ból eredő jogok és kötelezettségek visszaállottak, ezért beadványban kérte az ezzel kapcsolatos intézkedések megtételét. (15. sz. melléklet).

A város az ügy tisztázása érdekében felterjesztéssel élt az ilyen ügyekben dönteni hivatott vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz (16. sz. mell.), amelyre 6278/1941. I. szám alatt a VKM. kimondotta, miszerint »Szamosújvár sz. kir. megyei város és az ottani örmény szertartású róm. kat. egyházközség között a multban fennállott *kegyúri jogviszony ma is fennáll*, mert a megszállás előtti adatokból megállapítható, hogy a szóban lévő egyháznak a multban kiszolgáltattott *javadalmak a tényleg fennálló kegyúri jogviszonyon alapulnak, s azok kiszolgáltatása a városnak egyoldalúlag meg nem szüntethető kötelezettségét képezi*.

Az a körülmény, hogy a megszállás alatt a kegyúri kötelezettség éveken át nem teljesített, vagy hogy a kegyúri szolgáltatás a város költségvetésébe nem vétetett fel, a kegyúri jogviszonyt nem szünteti meg és ezt a jogi helyzetet semmiféle konkordátum nem befolyásolhatja». (17. sz. mell.)

Mindezeket az adatokat előtárva, jogvita csak arra nézve merül fel:

1. *Keletkezett-e kegyúri viszony, illetve fennáll-e, megszűnt-e a kegyuraság?*

A válasz egyszerű: kegyúri viszony keletkezett a királyi kiváltságlevelek alapján; a kegyuraság fennáll, nem szűnt meg, sőt egyoldalúlag a városnak nem is áll módjában azt megszüntetni. (VKM. rend.)

2. *Ki a kegyúri jogok és kötelezettségek alanya, más szavakkal, kit illet a kegyuraság?*

Erre is egyszerű a felelet: Szamosújvár sz. kir. városé a kegyuraság. Ezt tanúsítja a VKM. rendelete is.

3. *Minő jogokat és kötelezettségeket tartalmaz a kegyuraság?*

Ez a kérdés olyan, melyet egyrészt az örmény szert. róm. kat. egyháznál az utóbbi évtizedek folyamán bekövetkezett lélekszámapadás miatt, másrészt pedig a mai helyzetnek megfelelően kell vizsgálat alá venni, lígyelemmel természetesen és elsősorban a város teherbíróképességére is.

A *kegyúri bizottság* egybeállítására nézve felhivom a figyelmet az 1930 : XVIII. t. c. rendelkezéseire (Budapest székesfőváros), melyek lényeges támaszt nyújtanak az itteni kegyúri jog rendezésénél. (18. sz. mell.)

A joggal járó kötelezettség *mérvére* nézve összehasonlításként beszereztem azon városok egy részének idevonatkozó adatait és részben költségvetését, amelyeknél a kegyúri jogok ma is fennállanak.

Igy : Kiskunfélegyházán a kegyúri személyi kiadások 1942-re 23.560 P-t, a dologi kiadások pedig 6.200 P-t tesznek ki. (19. sz. mell.)

Ugyanezen költségvetés melléklete tájékoztatást nyújt arra nézve, hogy a személyi és dologi kiadások miképpen oszlanak meg. (20. sz. mell.) Itt a költségvetés 272 %-os községi pótdadóval nyer fedezetet.

Székesfehérváron a személyi kiadások erre az évre 41.520 P-t, a dologi kiadások pedig 1.770 P-t tesznek ki. (21. sz. mell.) A községi pótdadó 55 %-os.

Szamosújvár szükségleteit 75 %-os pótdadó mellett fedezi.

* * *

E jogokkal kapcsolatosan a kérdés egységes rendezése közigazgatási útra, a város képviselőtestülete elé tartozik, a hivatalos javaslatot tehát ilyen értelemben mutatom be külön íven.

Az államot és az egyházat egymástól elkülöníteni nem lehetséges, ezért mindenkinek, elsősorban pedig az állami és az egyházi funkcionáriusoknak komolyan és őszintén arra kell törekedniök, hogy megadassék az államnak, ami az államé és az egyháznak, ami az egyházé! Ennek felismerése és követése biztosíthatja az állam és az egyház közti jóviszonyt is, mely mindnyájunk közös érdeke. (Sztítás Jenő.)

Szamosújvár, 1942. június 25.

Tisztelettel:

Dr. nemes Tamássy Károly
polgármester.

Forrásmunkák:

Szongott Kristóf: Szamosújvár szab. kir. város Monográfiája. I.—IV. *Sztítás Jenő* min. osztályfőnök: A városok kegyúri joga c. és az 1938. évi közig. továbbképző tanfolyamon tartott előadása.

Dr. Madarász István kassai püspök: A katolikus egyház kapcsolatai a magyar állami közigazgatással c. és az 1938. évi közig. továbbképző tanfolyamon tartott előadása

Dr. Szendy Károly polgármester: A székesfőváros kegyurasága és kegyúri plebániái.

MELLÉKLETEK

**A szamosújvári őrm. szert. róm. kat. egyházközség irattárában levő
»Kiváltság levelek«-nek a kegyúri jogra vonatkozó másolatai.**

VI. Károly 1726. okt. 17-én kelt kiváltságos levele :

»Nos Carolus Sextus Dei Gratia electus Romanorum imperator... Hungariae rex... Princeps Transsylvaniae... cum plures familiae nationis Armenae religionis catholicae... exposuerint... benignissime annuimus, ut gens haec... iis, quae sequuntur in Transsylvania Privilegiis, Iuribus, ac Immunitatibus gaudere possit, ac debeat. Etquidem:

I.-mo Clementer concedimus, ut locus iste, ubi haec natio Armena, potiori ex parte suas iam extruxit domos, a modo in posterum Oppidum municipale Latino vocabulo Armenopolis, Germanico Armenstadt, Hungarico autem Örmény-Város vocetur...

11.-mo cum demum humana industria a Divina benedictione felicitatem sortiatur, aequum existimavimus, ut etiam Ecclesiastici Ministerii congruum quid statuatur, unde annuimus clementer, ut praeprimis hoc Oppidum Ecclesiam Romano Catholicam numeri Incolarum capacem extruere, vel iam extractam pro ulteriori spiritali necessitate dilatate queat, benigne confidentes quod si quidem prima cura Divini cultus sit, hoc Oppidum curabit, ut Ministros Ecclesiasticos habeat pro spiritali Administratione necessarios, et debitis, ac congruis qualitibus instructos, ab eodemque Oppido convenienter beneficiandos...

In cuius rei memoriam, firmitatemque, ad beneplacitum tamen nostrum duraturam praesens Diploma Iurium antelatae Nationis Armenae, futura pro cautela necessarium, sub Sigillo nostro pendentis maiori extradandum duximus et concedendum. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae. Die decima septima Mensis Octobris Anno Domini Millesimo septingentesimo vigesimo sexto, Regnorum vero nostrorum... Hungarici et Bohemici etiam decimo sexto. Carolus. B. Ioannes, Josephus Bornemissa de Cason. Ioannes Vaszlai,

(MAGYAR SZÖVEG)

Mi, VI. Károly, választott római császár ... Magyarország királya ... Erdély fejedelme ... minthogy a katolikus örmény nemzet több családja ... kérte ... kegyesen meghagyjuk, hogy ez a nép ... a következő kiváltságokkal, jogokkal és mentességekkel birjon. Éspedig :

1-ször. Kegyesen megengedjük, hogy ez a hely, ahol ez az örmény nemzet jórészt már házakat készített, a jövőben szabad város, latin szóval Armenopolis, németül Armenstadt, magyarul pedig Örmény-Város néven hivattassék ...

11.-szer. Minthogy végül az emberi igyekezet isteni áldástól nyeri boldogságát, méltányosnak véljük, hogy az egyházi szolgálat ellátását illetőleg is megfelelő rendelkezés állapíttassék meg, miért is szigoruan meghagyjuk, hogy ez a város mindenekelőtt a lakók számának megfelelő római katolikus templomot építsen, vagy a már meglevőt a későbbi lelki szükségletnek megfelelő módon bővítse ki, kegyesen bízva abban, hogyha az isteni szolgálat a gondoskodás első tárgyát képezendi, ez a város gondoskodni fog arról, hogy köteles és megfelelő felkészültségű papjai legyenek, akiknek ellátásáról a város megfelelő módon intézkedik ...

Aminek emlékére és megerősítésére, mindazonáltal saját tetszésünk szerinti időtartamra, az előbb említett örmény nemzet jogainak ezen okiratát a jövő gondosságra való tekintettel nagyobb függő pecsétünkkel kiadni és engedélyezni rendeltük. Kelt a mi ausztriai Bécs városunkban 1726. Okt. 17.-én, a mi magyar és cseh királyságunknak 16-ik évében. Károly. B. Kászonyi Bornemissa József János. Vaszlai János.

K i v o n a t

Szongott Kristóf: »Szamosújvár szab. kir. város Monográfiája«
első kötetéből.

141. oldal.

Szamosújvár a szabad királyi városok sorába emelkedik.

»Méltóztatott Eő Felsege maga sub 8 praesentis költ udvari Decret. meghatározni, hogy minekutána ez eddig mezővárosi szabadsággal (oppidum) birt Szamosújvár sub 9-a 8bris 1786 költ Privilegiuma által szabad és (Regius) várossá emeltetett és az által minden más (szabad) *K. városhoz hasonló nemesi praerogativát nyert volna magának. . . .* Az említett Privilegium publicatiója sub 21 junii 1787 esett meg«. (Vár. lev. 1787—374 sz.)

**A szamosújvári őrm. szert. róm. kat. egyházközség irattárában lévő
»Kiváltság levelek«-nek a kegyúri jogra vonatkozó másolatai.**

*Mária Terézia 1746. Okt. 3.-án adott kiváltság levele és
Mária Terézia 1758. Ápr. 17.-én adott kiváltság levele az 1. sz.
mellékletben szereplő kiváltságokat szóról-szóra megismétli.*

*II. József 1786. Okt. 9.-én adott kiváltság levele felsorolja a
Mária Terézia által 1758. Ápr. 17.-én adott privilegiumokat és
újólág megerősíti.*

*II. József 1786. Dec. 27.-én adott s a nagyszebeni Gubernium
által 1787. Jún. 21.-én kihirdetett kiváltság levele, mellyel a város
kérésére, (a küldöttséget dr. Jakabffy János apostoli protonota-
rius, kanonok, szamosújvári őrm. kat. plebános vezette), Szamos-
újvár városát szabad királyi városnak nyilvánítja, s ennek meg-
felelő kiváltságokkal, többek közt kegyúri joggal (ius patronatus)
ruhazza fel.*

»Nos Iosephus Secundus Divina favente clementia electus Romanorum Imperator... Hungariae... Rex, Magnus Princeps Transilvaniae... Benigno revolventes Animo multifaria et utilia servitia... quibus sese tum Nobis, ac antecessoribus nostris fideles, cum vero Patriae perutiles Cives, et zelosos Boni publici promotores testati sunt... ut humillimis Eorum precibus deferremus... totum Oppidum privilegatum Armenopolis latine, Germanice Armenstadt, hungarice vero Örmény-Város in Comitatu Szolnok interiori situm... in Liberam Regiamque Civitatem Commerciale[m] evehendam et praeficiendam... duximus... benigne annuentes, ut Civitas haecce Armenopolis a modo inposterum Primo: Universis, et singulis iuribus Praerogativis, immunitatibus, et Privilegiis, quibus aliae Liberae, Regiaeque Civitates Regni Nostri Hungariae, et Magni Nostri Principatus Transylvaniae... utuntur, fruuntur, et gaudent, uti, frui, et gaudere valeat...

Septimo: concedimus eidem Civitati Ius etiam Patronatus pro more aliarum Civitatum Parochum eligendi, hac tamen per

expressum declarata obligatione, ut de congrua, et convenienti eiusdem Parochi, illiusque coadiutorum, Capellanorum subsistentia, quemadmodum hoc virtute quoque aliarum per Nos confirmatarum Litterarum privilegiarium sancitum est, eadem Civitas providere sit obstricta.

In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam praesentes Litteras Nostras secreti Sigilli Nostri Maioris inpendentis munimine roboratas iisdemque Civibus, et Incolis annotatae Liberae Regiaeque Civitatis Nostrae commercialis Armenopolis pro Ipsis, Eorumque Posteris, et Successoribus perpetuo valituras... necessarias dandas duximus, et concedendas. Datum in Civitate Nostra Vienna Austriae, Die vigesima septima Mensis Decembris, Anno Domini Millesimo Septingentesimo Octuagesimo sexto. Imperii Nostri Romani Vigesimo secundo, Regnorum vero Nostrorum haereditariorum Septimo. Iosephus, Comes Carolus Pálffy. Iosephus Donath.

(MAGYAR SZÖVEG)

Mi, *II. József*, Isten kegyelméből választott római császár... Magyarország... királya, Erdély nagyfejedeleme, megemlékezve azon sokféle és hasznos szolgálatról, ... amelyeket úgy irántunk, mint elődeink iránt hűséges, valamint a hazának igen hasznos polgárai és a közjónak buzgó előmozdítói tanusítottak, ... hogy az ő legalázatosabb kérésüket teljesítsük, az egész latinul Armenopolis, németül Armenstadt, magyarul pedig Örmény-Város kiváltságos várost, mely belső Szolnok megyében fekszik, *szabad királyi kereskedő városnak mondjuk és nyilvánítjuk*, ... kegyesen meghagyva, hogy ez az örmény város a jövőben 1.-szőr az összes és mindenegyes jogokkal, előjogokkal, mentelmekkel és kiváltságokkal örvendjen, amelyekkel a mi magyar királyságunknak más szabad királyi városai bírnak, rendelkeznek és élnek...

7.-szer: Más városok szokása szerint *plebános választási kegyúri jogot is engedélyezünk* ugyanezen városnak, azzal a kifejezetten kimondott kötelezettséggel, hogy ezen plebánosnak és segítő káplánjainak méltányos és megfelelő fenntartásáról, amint ez más általunk megerősített kiváltságlevelekben is szentesítve van, *ugyanezen város legyen köteles gondoskodni.*

Aminék örök emlékére és megerősítésére a mi jelen nagyobb függő pecsétünk erejével megerősített levelünket ezen polgaroknak és említett szabad királyi Armenopolis kereskedő város lakóinak a *maguk, utódaik és örököseik számára örökre érvényszerűleg szükségesnek találtuk kiadni és engedélyezni.* Kelt a mi ausztriai Bécs városunkban 1786. évi Dec. hó 27. napján, római császárságunknak 22-ik, örökös tartományainknak 7-ik évében. József, Gr. Pálffy Károly, Donáth József.

K i v o n a t

Szongott Kristóf: »Szamosújvár szab. kir. város Monográfiája«
második kötetéből.

XIV. Czikely. 14. fejezet.

A város kegy-urasága.

A tanács és esküdt közönség 1804. jún. 11.-én tartott ve-
gyes ülésében kötelezte magát arra, hogy a »parochiális nagy-
templom« minden szükségletét az »allodiális cassá«-ból fedezi.
Ekkor lett *a város a templomnak kegyura*. Erről a határozatáról
értesítette is az erdélyi püspököt. *Ezen idő óta folyton gyako-
rolja is kegyúri jogait* — bőkezűen. (Vár. lev. 1804—794. sz.)

Papság fizetése.

Itt közlök 3 okiratot, melyek a helybeli örmény papság fize-
tésére, továbbá a keresztelésre és házszentelésre vonatkoznak:

I. Azt az egyezséget, mit a helybeli örmény papság a vá-
rossal a templom követelésére és a stolára vonatkozólag kötött,
a püspök helybenhagyja:

»Amplissime Magistratus! Transactionem per Amplissimum
Magistratum nuper interventu Parochi ratione diferentiarum su-
per stolaribus proventibus, et Ecclesiae praetensionibus confec-
tam, ac pro approbatione mihi transmissam isthic approbatam
mitto, *in id adducor*, fore, ut quemadmodum in transactionem
hanc nunc ob peculiarem nationis in Deum pietatem, et ex pa-
terna animi mei propensione consentio, ita Amplissimus Magis-
tratus religiosam suam in Deum pietatem, et filialem in me ob-
servantiam nullo tempore reddere, aut remonstrare intermitteret.
In reliquo paternam et Episcopalem meam benedictionem imp-
ertior, et maneo Amplissimi Magistratus, Alvintz 5-a Junii 1782
addictissimus Pater Ignatius Episcopus Transsylvaniae Comes
de Batthyan«.

II. Exclmus D. Episcopus Transylvaniensis repraesentavit
per sublationem stolae a Baptizmo, et intermissionem Benedic-

tionis Domorum Clerum Armenum, utpote, qui stipulatam mercedem a Parochianis suis cum benedictione Domorum percipiabat, in gremio D. Vtrarum amplius haud subsistere posse, quamquam autem Benedictio domorum sublata habeatur, quia tamen Congrua horum Parochurum, quam Ssima Sua Mtas per sublationem stolae Baptizmalis et Benedictionis sublata minime vult, juxta Exlmi D. Repraesentationem in certa mercede cum Benedictione domorum stipulata consistebat, D. Vris hisce committendum duxit R. Gubernium, ut communitatem tam ad hoc quod praevie jam stipulatum erat, quam etiam ad praestandas omnes alias praeter baptizmalem et Benedictionis Domorum stolare praestationes efficaciter stringant. E Regio M. Patus Transylvaniae Gubernio. Cibinij 11-a 8 bris 1786. B. Bruckenthal, Dominicus C. Teleki secretar.

III. 1787. okt. 21.-én Alvincről a többek között ezeket írta gr. Batthyán Ignác püspök tanácsunknak :

». . . Confido vero in pietate et Religionis studio, quod Amplissimus Magistratus continuo prae se tulit hactenus fore, ut hac solitudine (a plebános és a segédlelkész fizetése) me semel sublevet, et Clero stipendium, quo *Ei multis titulis debitum* est, absque ulteriori renitentia praestet, ac bonificet: Communitatem voto Amplissimi Magistratus accesuram, Candor animi, et reverentia, quam mihi et Clero meo exhibere solitam esse longa experientia didici, facile mihi persadent et nefas esset dubitare de ejus animo, cujus promptitudinem in obsequendo plus simplici vice comprobatum habeo. Commendo charitatem, et unionis obsequium, quo me et Clerum ejatem deinceps foveri exopto. Caeteroquin solita cum observantia maneo Amplissimi Magistratus Alvintzij 21-a Octobris 1787 ad serviendum paratissimus Ignatius Episcopus Transsylvaniae Comes de Batthyán«.

K i v o n a t

Szongott Kristóf: »Szamosújvár szab. kir. város Monográfiája«
első kötetéből.

412. oldal.

3474. sz. D. a J. Kr.

Tekintetes Nemes városi Tanács!

Főtisztelendő Lukácsi Kristóf szamosújvári örmény szertartásu plebános és Szolnok-kerületi esperes mult hó végén az Urban kimulván, ez által az említett plebánosi állomás jogilag és tényleg megüresedett. Nekem pedig legfőbb óhajomásom abban áll, hogy ezen kitűnő egyházi hivatal törvényes uton, érdemes és alkalmasos egyénnel minél hamarább betöltessék.

Annakokáért felszólítom ezennel a Tekintetes Nemes Tanácsot, hogy a t. választott közönség által az őt illető kegyúri jognál az ürességbe jött plebánosi állomásra a szabályszerű hármaskijelölést megtételni és azt hozzám fölterjeszteni sziveskedjék.

Egyébiránt őszinte szives hajlandósággal maradok a Tekintetes Nemes Tanácsnak Károlyfehérvártt, 1876. november 8-án, elkötelezettje Mihály püspök.

K i v o n a t

Szongott Kristóf: »Szamosújvár szab. kir. város Monográfiája«
első kötetéből.

415—416. oldal.

630. sz. D. a. J. Kr.

*Nemes Szamosújvár városa Tekintetes Tanácsának
és képviselő Testületének.*

A nemes város tekintetes képviselő-testülete, mely a Szamosújvár városi örmény szert. kath. egyház irányában *a nemes Communitást megillető kegyúri jogot gyakorolni ez idő szerint hivatva van*, — a törvényesen ürességbe jött plebánosi állomásra szabályszerű választás után három örmény szert. kath. áldozópapot *kijelölván*, — ezen kijelölést a Tekintetes Tanács folyó hó 15-ről 453. sz. alatt kelt becses átiratában *előmbe terjesztette*.

Minekutána a megejtett választás módozata, vagy pedig a bemutatottak személyisége ellen kifogásom nincsen és e tekintetben mások sem tettek kifogást, nincsen okom a dolgot késleltetni, sőt örömet sietek a nemes választó közönség óhajának hitem szerint az által leginkább megfelelni, hogy a bemutatott érdemes egyének közül azt, ki legtöbb szavazatot nyert, s e szerint *a hívek bizalmát* legnagyobb mértékben bírja: Kopár Simon segédlelkézt, espereskerületi jegyzőt és szentszéki ülnököt a Szamosújvár városi örmény szertartásu kath. egyház rendes Plebánosává, sőt tekintettel egyfelől ezen plebánosi állás kitűnőségére, másfelől a jelöltnek elismerésre méltó érdemeire, — ugyanőt a Belső-Szolnoki egyházkerület esperesévé is kinevezni és megerősíteni eltökélttem, sőt a mai napon ki is neveztem.

Miről midőn a Tekintetes nemes tanácsot és képviselő Testületet értesíteni szerencsém vagy, kedves kötelességemnek tartom, az ujonnan kinevezett Plebánost szíves hajlamukba, ragaszkodásukba és szeretetükbe melegen ajánlani, azon édes reményben élvén, miszerint az ő buzgó működése kedvelt

örmény szertartásu hiveim szívében nemcsak ápolni és fenntartani, hanem mindinkább fokozni és szilárdítani fogja az Ur Jézus üdvözítő religiója és egyháza iránti ama buzgalmat, szeretetet és ragaszkodást, melyben a katolikus örmény nemzet mindenkor kitűnt.

Egyébiránt őszinte szíves hajlandósággal maradok, Károly-Fehérvárt, 1877. Február 20-án elkötelezettje, Fogarasy Mihály.

Ezen leiratot a város ápr. 14-én tartott ülésében tárgyalta:

Sz. 59—1877. A felolvasott püspöki leirat tartalma örvenletes tudomásul vétetik.

Ez alkalomból intézkedés tételni határoztatik a *majorsági pénztári hivatalhoz az iránt, hogy mindazon rendszerezített járandóságokat*, melyeket a városi örmény kath. egyház a város közönségétől élvezett, s melyek a mindenkori örmény szert. kath. plebánosnak adattak ki: *jövőre városi örm. kath. plebánossá ujonnan kinevezett ftdő Kopár Simon úrnak elismervényeire szolgáltatassa ki.*

E határozat végrehajtásával a tanács bizatik meg.

Szab. kir. Szamosújvár képviselőtének 1877. április 14-én tartott közgyűléséből. Kiadta: Osztíán főjegyző.

K i v o n a t

Szongott Kristóf: »Szamosújvár szab. kir. város Monográfiája«
első kötetéből.

421—424. oldal.

3042. szám. D. a J. Kr.!

*Szamosújvár sz. kir. városa Tkts nemes Tanácsának
és képviselő Testületének*

Szamosújvártt.

Kopár Simon szamosújvári örmény szertartású katolikus plebánosnak folyó évi július 14.-én bekövetkezett halála által, a szamosújvári örmény szert. kath plebánosi állomás törvényesen ürességbe jövén, *a t. ottani városi képviselő Testület, mely a szamosújvári örm. szert. kath. egyház irányában a nemes városi közönséget megillető kegyúri jogot gyakorolni ez idő szerint hivatva van*, a plebánválasztást f. hó 11.-én megtartván, annak eredményeül a Tkts nemes Tanács ugyanazon hó 11.-én 2348 szám alatt hozzám intézett előterjesztésében a szabályszerű *három* kijelölést nekem bemutatta, első helyre Bárány Lukácsot 38, Csokány Bogdánt 12 és Papp Tivadart 2 szavazattal kitűzván.

Mint hogy nekem a megválasztott ezen örmény szert. kath. áldozárok ellen canonszerű kifogásom nincsen, *a választást és illetőleg a kijelölést ez alkalommal elfogadom*, és tekintettel arra, hogy *Bárány Lukács már 1877. évben tartott választás alkalmával jelentékeny szavazatszámmal második helyen lett kijelölve, s ez alkalommal pedig tekintélyes szavazati többséggel első helyen van bemutatva*, — tekintettel a Tkts nemes Tanácsnak öt megtisztelő ajánlatára és azon reményre, melyet az ő lelkeszi és tanügyi buzgó működéséhez a képviselő-testületnek nagy többsége fűz: indítatva t. Bárány Lukácsnak előttem is ismeretes papi jelessége által, őt mai napon és jelen szám alatt szamosújvári örm. szert. kath. *lelkésznek kinevezem*,

Midőn a Tkts nemes Tanácsot és képviselő Testületet ezen

kinevezésről értesíteni és a kinevezett egyházi férfiút meleg pártfogásukba ajánlani szerencsém van, *nem tehetem, hogy azon módokra és befolyásra nézve, mely Szamosújvárt a plebánosválasztásnál jelenleg gyakoroltatik, a következő észrevételeket ne tegyem:*

a) Semmi sem természetesebb és méltányosabb, mint ahol patronatusi jog létezik, ezen választást azon vallási testület gyakorolja, melynek leginkább áll érdekében szavazatával oly egyének választásához járulni, ki e testületnek ügyeit, lelki javát és érdekét előmozdítja.

b) A privilegiumot adományozó királyi apostoli Felségnek bizonyára nem volt szándékában, hogy midőn egészen más idők és politikai viszonyok között az örmény szerf. kath. plebánosnak választására a városi közönségnek jogot adott, *az által utat akart volna arra nyitni, hogy nem-katholikus városi képviselők egy leglényegesebb benső kath. ügynek elintézésére szavazatukkal befolyjanak, miként ez jelenleg is történt.*

c) Valamint a katolikusok a nem-katholikus lelkészek választására sehol az erdélyi részekben be nem folynak, úgy méltán kell feltennem az autonómiai jogokat tisztelő és azokhoz ragaszkodó nem-kath. honfitársakról, hogy ők sem kívánnak, valamint nem is kívánhatnak oly befolyást, mely vallási körükön kívül esik.

d) Vannak előzetes példák, melyek szerint a királyhágotulni némely oly városokban, hol a *plebános-választási jog* hasonlóul a községi kepviseletet illetvén, e jog *gyakorlatát nem-kath. kepviseleti tagok is igénybe akarták venni, attól kormányi rendelet által tiltattak*

e) A jelen idők szelleme és a magyar törvényhozás a választási jogoknak nem megszorítását, hanem inkább azoknak kiterjesztését kívánja; már pedig ezzel éppen ellenkezik, hogy a szamosújvári örmény szerf. kath. *plebános választásától a z örm. kath. egyház megyének jelentékeny része elűtessék, ami pedig mindaddig tényleg úgy lesz, míg a plebános-választási jog az örmény kath. egyházi képviselőtestületre át nem ruháztatik.*

Ezen szempontokból a f. hó 11. én tartott plebános-választás kifogástalannak ugyan nem mondható, még sem akartam ezen kifogást ezen alkalommal és jelen esetben érvényesíteni azért, mert *azon reményben élek, hogy valamint ez Kolozsvárt és Brassóban már rég gyakorlatban van, úgy Szamosújvárt is életbe fog azon gyakorlat lépni, mely szerint a plebános-választási*

jog az illető egyházi képviselő-testületre átruházva, tényleg általa gyakoroltatik.

Egyébiránt őszinte szíves hajlandósággal maradok a Tkts nemes Tanácsnak és képviselő Testületnek Károly-fehérvártt 1879. szept. 20., elkötelezettje Fogarasy Mihály erdélyi püspök.

Ezt a püspöki iratot a tanács előbb a szakosztályhoz utasítja, mely a tanácsnak előterjesztésére a következő véleményt mondja: 2499—1879. sz. Minekutána a boldog emlékezetű József császár által 1786. év decz. 27.-én kiadott Privilegium 7-ik pontja, — valamint az V. Ferdinánd király által 1838. márcz. 10.-én kiadott Adománylevél 7-ik pontja értelmében Szamosújvár város képviselő-testületének kegyúri (patronatusi) jog adatott azon körülírással, hogy plebánosát mindenkor szabadon választhassa, mely jogát folytonosan gyakorolta is, — megütközéssel veszi a szakbizottság püspök úr Ő Nagyméltóságának f. évi szept. 20.-án 3042. sz. alatt kelt azon főpásztori leiratát, melyél fogva a képviselő-testület által nagy többséggel plebánosnak választott Bárány Lukács urat, kiről Ő Nagyméltósága is ezen említett leiratában úgy nyilatkozik: »előttem is ismeretes papi jellessége által« — csak lelkésznek erősítette meg.

Mint-hogy a képviselő-testület patronatusi jogából kifolyólag nem lelkészt, hanem plebánost választott, mint-hogy ő Nagyméltósága is 1877-ben febr. 20.-án 630 sz. alatt Istenben boldogult Kopár Simont is nem lelkésznek, hanem plebánosnak erősítette meg, sőt azon leiratban annak e szavai szerint: »Tekintettel ezen plebánosi állás kitünőségére«, — még kerületi főesperesnek kinevezte, — kéressék meg püspök úr ő Nagyméltósága, hogy miután Szamosújvár város képviselő-testülete, mely Ő Nagyméltóságának is 3042/1879. számú leirata szerint illetékes plebános-választó-testület, — nem lelkészt, hanem plebánost választott, s miután Ő Nagyméltósága is e leiratában azt mondja, hogy a megválasztottak ellen canonszerű kifogása nincs, — méltóztassék Bárány Lukács urat szamosújvári örmény kath. plebánosnak és nem lelkésznek — megerősíteni.

Szamosújvár szab. kir. város szakbizottságának 1879. nov. 20.-án tartott üléséből. Gopcsa Joachim tanácsos-elnök, Mihály Imre aljegyző.

K i v o n a t

a szamosújvári örm. cath. Egyházmegye képviselő-testületének
alapszabályaiból.

I. Szakasz.

1. §.

A szamosújvári örm. cath. egyházmegye képviselő-testülete
oly örm. cath. Szamosújvárt lakó hivekből alakult testület, mely-
nek célja az örm. cath. egyházügyei, intézményei iránt a hi-
vekben érdekeltséget kelteni, ápolni, ébrentartani s az egyház-
község hitéletének előmozdítására befolyjni. *Feladata továbbá:*
az alább következő szabályok szerint az egyházmegye mindazon
ügyeibe befolyjni, melyek a lelki pásztorság és az egyházi törvény-
kezés hatáskörére nem vonatkoznak.

2. §.

Az alábbi módozatok szerint alakult képviselő-testület hatás-
köre kiterjed:

- a) a plébános választására,
- b) a templomban az isteni tisztelet körül állandóan alkalmazandó világi segéd- és szolgáló személyzet beállítására, a plébános egyetértésével,
- c) a saját kebli tisztviselőinek szabad választására,
- d) az egyházmegyei vagyon megőrzésére, kezelésére, gyarapítására,
- e) a templomot illető kegyes alapítványokra eddig elő tett, s ezután teendő tőkék kezelésére; kivéve a misékre s egyéb ájtatos célokra tett alapítványokat, melyeket ezentul is a szamosújvári örm. cath. Clerus kezelend, minden évharmadban beszámolván ezen alaphól a templomot illető járadékokat,
- f) a sírbolt és temetkezési helyből bejött vagyon kezelésére,
- g) a városi közönség által átadott gyászokcsik jövedelmének kezelésére,
- h) az örm. cath. városi népiskola felett szellemi és anyagi felügyelet-, pénz kezelés gyakorlására,
- i) catholicus népiskolák felállítására, gyarapítására,

k) a 3. §. 6-ik pontja értelmében a választók összeírására és a felszólamlások végérvényes tárgyalására egy háromtagu bizottság kiküldésére; ez utóbbinak elnöke a plébános lévén.

3. §.

A képviselő-testületet alkotják:

1. A szamosújvári örm. kath. plébános vagy plébános helyettes és az örmény cath. áldozárok.

2. Szamosújvár városának és közönségének örm. cath. tisztviselői, az irnokokat kivéve.

3. Szamosújvár városában letelepedett, állandóan lakó örmény cath. tudorok, sebészek, gyógyszerészek, ügyvédek, mérnökök, academiái művészek és tanárok; a szamosújvári algymnasium, és elemi tanoda örm. cath. tanárai, tanítói. Továbbá: az állami és megyei örm. cath. tisztviselők, az irnokok kivételével.

4. Szamosújvár város képviselő-testületének örm. cath. választott tagjai.

5. Szamosújvár városában letelepedett 30 legtöbb állami adót fizető egyén, kik örm. catholikusok.

6. A szamosújvári örm. cath. Egyház községnek 24 évet meghaladott, önálló s adófizető férfi tagjai által élethossziglan egy külön összeírás alapján szavazatlapokkal, viszonylagos többséggel választott 30 tag. — Az időközben elhalt, vagy a városról eltávozott választott tagok helyett, minden 5 évben új tagok lévén választandók. Végre

7. A képviselő-testület által szabadon választott örm. kath. saját keblí tisztviselői, ha szintén a fennebbi minősítvénnel nem bírnának is.

21. §.

Fontos ügyekben azonban a közgyűlés határozatai csak akkor válnak érvényesekké, ha azok a püspöki Szék által megerősítettnek.

Ilyen fontosabb ügyek:

- a) a plébános választása,
- b) a saját keblí tisztviselői közül a főgondnok, algondnok és a pénztárnok választása,
- c) az évi költség előirányzat megállapítása,
- d) oly kiadások megállapítása, melyek a költségelőirányzatban felvéve nincsenek, vagy az évi előirányzott összeget túlhaladják,

e) új építkezések elrendelése, vagy a meglevőknek lényeges változtatása,

f) egyházmegyei, templomi, iskolai ingatlan vagyon elidegenítése, vagy a meglevőknek megerősítése,

g) költsön felvétele,

h) az alapszabályok változtatása,

i) mindazon ügyek, melyek felsőbb megerősítés alá tartoznak.

70. §.

Jelen alapszabályok érvényesekké és kötelezőkké válnak, mihelyt a püspöki szék által megerősítve lesznek.

Szamosújvártt, az örm. cath. egyházmegyének 1879. év April 2 kán tartott üléséből.

Kopár Simon m. p.
plébános, mint elnök.

Placsintár Dávid
idl. főgondnok.

Novák Gerő
idl. jegyző.

1560.
1879. sz. D. a. J. Kr.

Ezen alapszabályokat az Úrban elfogadom és megerősítem.
Károly-Fehérvártt, 1879. év május 26-án.

P. H.

Mihály m. p.
püspök.

EGYHÁZMEGYE: Erdélyi lat. szert. VÁRMEGYE: Szolnok-Doboka.
kath. püspökség

ESPERESI KERÜLET: Belső-Szolnok TÖRVÉNYHATÓSÁG: Szolnok-Dob.

Ö S S Z E Í R Á S A

a Szamosújvár sz. kir. város kegyurasága alatt álló szamosújvári
örmény szert. plébánia jövedelmeinek és kiadásainak.
1896.

»A« és »B« füzet.

A. 1.

Ö s s z e í r á s a

az erdélyi egyházmegyéhez, Szolnok-Dobokához tartozó törvényhatóságban
fekvő szamosújvári örm. kath. plébánia jövedelmeinek és kiadásainak.
Ezen plébániánál rendszeresített segédlelkészek száma 6. Tényleg alkalmazott
segédlelkészek száma 3.

Folyó szám	1	2	3	4	5
	Az anyaegyház és a hozzátartozó nőkegyházak és helyek névszerinti és egyenkinti felsorolása, a plébánia keletkezési ideje	A fiókegyházak és helyek távolsága az anyaegyháztól kilométerenként	A plébániához tartozó kath. hívek száma	A kegyúr (kegyurak) és a kegyuraság jogalapjának megjelölése	Bizonyítékok és észrevételek
1.	Szamosújvár örm. szert. Ehez tartozó fiókegyházak Dengeleg Hesdát Kérő Mikola Mohaly Péterháza Ördögös-Füzes Szamosújvár-Németi Széplak Nagyiklód Kis-iklód Ormány A plébánia keletkezett 1700 körül Alapította: Szamosújvár szab. kir. város.	5.6 3.8 3.9 6.3 9.7 6.2 11.2 3.8 6.3 9.5 10.6 11.6	1248 — — 1 — 4 2 2 — 5 3 —	Szamosújvár sz. kir. város Alapítás	Ad: A l. 1. Alapító levél nem található. Azonban a város a plébánia alapítása óta kegyúri kötelességeinek teljesen megfelel, a templomot és plébániatis lakot jókarban tartja és javítja, kegyúri dotatió évenként ily címen a város költségvetésében előfordul.

A. II.

J Ö V E D E L E M

Folyó szám	1	2	3		4		5
	A plébániai ingatlanok egyenkénti felsorolása művelési ágak szerint	Ezek kiterjedése katasztrális holdakban és a kataszteri jövedelem	Haszonbér jövedelem		Megállapított jövedelem		
			frt. K	kr. f	frt. K	kr. f	
1. Lakóház							Ad: A. II. 2 Hitelesített birtokív. Ad: A. II. 3, 4. A kegyúr által láttamozott bizonyítvány Szamosújvár sz. kir. város mint kegyúr, lelkiismerete sen gondozza a plébánia lakot, a javításokat eszközöli és fizeti a plébános használatára levő szántó-föld illeték egyenértékét és adóját.
2. Istálló és kocsiszín	180 ☐ öl						
3. Udvar							
4. Szántóföld	1 hold 605 ☐ öl	kataszteri jövedelem 5 frt.	10	—	10	—	

A. XII.

J Ö V E D E L E M

Folyó szám	1	2		3		4								
	A kegyúr (kegyurak) által készpénzben, terményekben és munkában teljesített szolgáltatások, valamint a megváltási tőkék felsorolása	Az ezekből húzott jövedelem készpénzben		Megállapított jövedelem										
		frt. K	kr. f	frt. K	kr. f									
2	Szamosújvár szab. kir. város. mint kegyúr pénztárából a plébános kap: 1. kegyúri dotációban az 1102 frt. 50 kr.-ból 2. örm. kath. népiskolák igazgatásáért 3. hitelemzői fizetés egyharmadában 4. asztalpénz háromnegyedben Összesen :	472	50	300	—	133	33	94	50	1000	33	1000	33	Ad: A XII 2. (1., 2, 3., 4.) Szamosújvár sz. kir. város majorsági pénztárának bizonylata.

A. XX.

RIADÁS

A kegyúr aláírása

Placcintár Dániel s. k.
kegyúr.

Pecset helyén a város címere.

Köirrat:

Sz. kir. Szamosújvár város tanácsa.

A lelkész aláírása

Bárány Lukács s. k.
lelkész.

A plebánia pecsétje.

Pecset helyén közbül a Szent Három-

ság. Köirrat: *Sigillum Ecclesiae*
Armenop. 1861.

A XXI.

A LELKÉSZI JÖVEDELMEK ÉS RIADÁSOK ÖSSZEJE.

A kongruába beszámítható tiszta jövedelem betűkkel és számokkal kiírva:
Kétezerháromszáz (2300) frt. 24 kr., vagyis Négyezerhatszáz (4600) K 48 f.A felülvizsgáló bizottság jegyzőjé-
nek aláírása.*Párdy Géza* s. k.A felülvizsgáló bizottság elnökének
aláírása.*Dr. Torma Miklós* s. k.
alispán.

B. XXII.

J Ö V E D E L E M

Folyó szám	1	2		3	
	A segédlelkészi jövedelmek felsorolása	Ezen jövedelmek összege		Megállá- pitott jövedelem	
		frt. K	kr. f	frt. K	kr. f
	Pap Tivadar				
	<i>A. Az 1-ső segédlelkész jövedelme</i>				
1.	Szamosújvár sz. kir. város, mint kegyúr pénztárából kegyúri dotációban	210			
2.	Püspöki asztalpenzből	31	50		
3.	Szent mise alapítványokból és a segédletes misek díjainak osztalékából	334	45		
4.	Stola-jövedelem	25	16	601	11
	Drágomán Antal Tódor				
	<i>B. A 2-ik segédlelkész jövedelme</i>				
5	Szamosújvár sz. kir. város, mint kegyúr pénztárából kegyúri dotációban	210			
6	Szent mise alapítványokból és a segédletes misek díjainak osztalékából	343	15		
7.	Stola-jövedelem	25	16		
8.	Örménynyelv tanítói áért	300		878	31
	Kapatán Márton				
	<i>C. A 3-ik segédlelkész jövedelme</i>				
9.	Szamosújvár sz. kir. város, mint kegyúr pénztárából kegyúri dotációban	210			
10.	Szent mise alapítványokból és a segédletes misek díjainak osztalékából	338	50		
11.	Stola-jövedelem	25	16		
12	Hitelemzői fizetésben	266	66		
13.	Árvaházi felügyeletért	400		1240	32
				2719	74

B. XXIV.

A SEGÉDLELKÉSZI JÖVEDELMEK ÉS KIADÁSOK ÖSSZEGE

A kongruába beszámítható tiszta jövedelem betűkkel és számokkal ki-
írva : I., II. és III. segédlelkész jövedelme összesen :

Kétezerhatszázkilencvenhét (2697) frt. 74 kr., vagyis Ötezerháromszáz-
kilencvenöt (5395) K 48 f.

A felülvizsgáló bizottság jegyzőjének
aláírása

Párdy Géza s. k.

A felülvizsgáló bizottság elnökének
aláírása

Dr. Torma Miklós s. k.
alispán

K i v o n a t

Szamosújvár szab. kir. város közönségének költségelirányzatából az
1901. évre.

Rovatok	A kiadások címe	Melléklet	Előző évi jövahagyott előirányzat összege		1901. évre						Jegyzet	
			K	f	a község által elő- irányzott összeg		a törvényha- tóság által jövahagyott összeg		K	f		
					K	f	K	f				
	IV. Egyházak dotatiója											
1.	A városi örm. kath egyház rendszeresített kegyúri dota- tiója	III.	6403	—	6403	—	6403	—				
3.	Az örmény egyház szükség- leteire és a plebániának kar- bantartására		200	—	200	—	200	—				

K i v o n a t

Szamosújvár szab. kir. város állandó illetményeseinek számlakönyvéből az 1914. évre.

A járandóságra vonatkozó előírási adatok	J á r a n d ó s á g o k								L e v o n á s o k									
	Fizetés		pótlék		lak-pénz		hit-oktató		áll. adóra		Orsz. beteg-ápolási pótdóra		közs. adóra		megyei útdóra		Bevon. cs tag. jav.	
	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f
Lapszám: 75.	B á r á n y L u k á c s kanonok-plebános																	
2. Előírás a folyó 1914. évre	—		3000	—														
Lapszám: 76.	D r á g o m á n T h. A n t a l s. lelkész																	
2. Előírás a folyó 1914. évre	—		2000	—														
Lapszám: 77.	K a p a t á n M á r t o n s. lelkész																	
2. Előírás a folyó 1914. évre	—		2000	—														
Lapszám: 78.	P e t u l M á r t o n s. lelkész																	
2. Előírás a folyó 1914. évre	—		1400	—														
Lapszám: 79.	B e r á n J á n o s karnagy																	
2. Előírás a folyó 1914. évre	—		1600	—														
Lapszám: 80.	KÁNTOROK: G ö c s e j á n J a k a b																	
2. Előírás a folyó 1914. évre	—		320	—														
Belcsug Gergely			100+60															
Belcsug Lajos			63+37															

K i v o n a t

Szamosújvár sz. kir. város számadási főkönyvéből
az 1917. évre.

Folyó szám	Napló tétel	T á r g y	Tartozás		Lerovás	
			Kor.	f.	Kor.	f.
		IV. Cim. 3. rovat.				
		Az örm. kath. egyház szükségletére és a plébánialak karbantartására	400	—		
1118		Nagy Györgynének munkadíj			8	20
1166		Ürszékhordásért, Vajda Laci			12	80
1190		Nagy Györgynek kőmives munkabér			95	98
1338		" " " "			48	—
1392		" " " "			42	—
1415		Jung József építési díj			55	32
1416		" " " "			55	32
			400	—	317	62

K i v o n a t
Szamosújvár sz. kir. város költségelirányzatából az
1918. évre.

Rovatok	A kiadások címe	Előző évi jóváhagyott előirányzott összeg		A község által előirányzott összeg		A törvényhatóság által jóváhagyott összeg	
		K	f	K	f	K	f
		IV. Egyházak dotációja.					
1.	A városi örm. kath. egyház rendszeresített kegyúri dotációja	11760	—	11760	—		
3.	Az örmény egyház szükségleteire és a plebániának karbantartására	400	—	400	—		

K i v o n a t.

Szamosújvár szab. kir. város állandó illetményeseinek számlakönyvéből az 1918. évre.

A járandóságokra vonatkozó előírási adatok	J á r a n d ó s á g o k										L e v o n á s o k						
	Fizetés		pótlék		lak-pénz		háborus-segély		hit-oktató		áll. adóra		Orsz. beteg-ápolási pótdóra		fa		
	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	K	f	
Lapszám : 76.	B á r á n y L u k á c s plebános																
2. Előírás a folyó 1918. évre	—	3000	—					600	—							240	—
Lapszám : 77.	D r á g o m á n T h. A n t a l s. lelkész																
2. Előírás a folyó 1918. évre	—	2000	—			480	—	360	—			75	60	2	86	240	—
Lapszám : 78.	K a p a t á n M á r t o n s. lelkész																
2. Előírás a folyó 1918. évre	—	2000	—					360	—			166	40	7	—	240	—
Lapszám : 79.	P e t u l M á r t o n s. lelkész																
2. Előírás a folyó 1918. évre	—	1600	—			480	—	360	—	800	—	71	—	1	50	240	—
Lapszám : 81.	B e r á n J á n o s karnagy																
2. Előírás a folyó 1918. évre	—	1600	—					360	—			128	20	26	60		
Lapszám : 82.	KÁNTOROK: G ö c s e j á n J a k a b																
2. Előírás a f. 1918. évre utólag.		320	—					240	—								
Belcsug Gerő		160	—					240	—								
Belcsug Lajos		100	—					240	—								
Göcsején Jakab hitoktató		400	—														

Örmény Szertartásu Római Katolikus Plebánia Szamosújvár.

Szám: 425/941.

Mélyen Tisztelt Polgármester Úr!

Egy esztendeje immár, hogy Erdély egy részének az anyaországhoz való visszatérésével Szamosújvár városa is megszabadult az idegen uralomtól. A felszabadulással együtt megindult a magyar közigazgatás áldásos munkája. Joggal reméltük, hogy ezzel egyidejűleg ismét életbelép az a jogviszony is, amely a város közönsége és az örm. kath. egyházközségünk között 1918-ig fennállott. Szamosújvár városa ugyanis, mint a szamosújvári örmény egyház kegyura, ebben kötelezettségét a multban mindig bőkezűen teljesítette.

Szamosújvár újra magyar, Istennek hála, a kegyuraságot illetőleg azonban mindezeideig semmi intézkedés nem tétetett s a felszabadulás utáni első magyar költségvetésben a kegyúri dotációról, *bár ez ellen annak idején felszólaltunk*, említés sem történik, ami azt a látszatot kelti, hogy a város ebben kötelezettségétől a jövőre nézve szabadnak érzi magát.

Hivatkozva a III. Károly* által 1726. okt. 17.-én, Mária Terézia által 1746. okt. 3.-án és 1858. ápr. 7.-én, végül II. József által 1786. dec. 27.-én adott kiváltság-levelekben biztosított eme jogainkra, hivatkozva továbbá az 1918-ig fennálló tényleges állapotra, tisztelettel kérjük a nevezett kegyúri kötelezettségek gyakorlatát.

Legyen szabad felemlítenünk, hogy a városi örm. kath. egyház rendszeresített kegyúri dotációja címén 1918-ban 11.760 kor. volt felvéve a város költségvetésébe s a plebánialak karbantartására 400 kor. volt biztosítva. Mindenki előtt ismeretes tény, milyen veszteségeket szenvedett örm. kath. egyházközségünk a román uralom alatt, vagyonilag tönkrement és számbelileg is megfogyatkozott, kegyúri dotációról nem mondhatunk le.

Tisztelettel kérjük mély alázattal ez ügyben minden körülmények között szives válaszát, hogy azt egyházi főhatóságunk elé terjeszthessük.

Kelt Szamosújvárt, 1941. szept. 5. Legmélyebb tisztelettel:

Alexa Ferenc

örm. szert. rk. plebános

* (Mint magyar király III., mint német-római császár VI. Károly néven uralkodott).

Szamosújvár sz. kir. megyei város polgármestere.
5232/1941. ikt. sz.

Tárgy: Örm. szert. r. kat. egyház
kegyúri ügye.

Mell.: 1 drb.

Nagyméltóságú M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi
Miniszter Úr.

Budapest.

Tisztelettel jelentem, hogy a szamosújvári örmény szertartású római katolikus egyházközség plébánosa a csatolt beadványban kérte a város kegyuraságának felújítását és vele kapcsolatban a kegyúri kötelezettségek teljesítését.

A város költségelőirányzatait betekintettem és megállapítottam, hogy 1901-ben »A városi örm. kat. egyház rendszeresített kegyúri dotációja« címén 6.403 korona, »Az örmény egyház szükségleteire és a plébánia lak karbantartására« 200 korona, az 1918. évi költségelőirányzatban előbbi címen 11.760 korona, utóbbi címen 400 korona felvétele történt meg.

A megszállás idején ezek a kötelezettségek a város »Bügetul general«-jaiban nem szerepelnek.

Az alkotmányosság helyreállítása utáni és az 1941. évre vonatkozó városi költségelőirányzat csupán hitfelekezeti segélyezést állított be és vett fel, amely címen az örm. kat. egyházközségnek 120 Pengő fizethető ki.

Az örmény szert. román. kat. egyház jogi helyzetét állítólag a Vatikán és Románia közötti konkordátum szabályozza, azonban erre nézve semmiféle adat rendelkezésemre nem áll, ezért a kegyúri jogokra vonatkozólag esetleg szereplő megállapodásokat sem ismerem és arranézve sem tudok nyilatkozni, hogy *ha a konkordátum valóban meg van, mennyiben helytálló az a mai helyzetben.*

Épen ezért mély tisztelettel kérem Nagyméltóságodat, hogy a kérelemre vonatkozólag *elvi álláspontját* hatóságommal közölni méltóztassék, hogy ezen rendelkezés birtokában a kérés érdemi elintézésére nézve a város képviselőtestületéhez megfelelő javaslatot terjeszthessek.

Szamosújvár, 1941. szeptember 14.

Dr. nemes Tamássy Károly
polgármester.

M. kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter.

6.278/1941. szám.

I. ügyosztály.

Tárgy: Örmény szert. róm. kat.
egyház kegyúri ügye.

Hiv. szám: 5232/1941.

Melléklet száma: 1 db.

A fenti tárgyban hozzám intézett előterjesztésére, tudomás és további megfelelő eljárás végett, közlöm Polgármester Úrral, hogy Szamosújvár sz. kir. megyei város és az ottani örmény szertartású róm. kat. egyházközség között a múltban fennállott kegyúri jogviszony ma is fennáll, mert a megszállás előtti adatokból megállapítható, hogy a szóban lévő egyháznak a múltban kiszolgáltattott javadalmak a tényleg fennálló kegyúri jogviszonyon alapulnak s azok kiszolgáltatása a városnak egyoldalúlag meg nem szüntethető kötelezettségét képezi.

Az a körülmény, hogy a megszállás alatt a kegyúri kötelezettség éveken át nem teljesített, vagy hogy a kegyúri szolgáltatás a város költségvetésébe nem vétetett fel, a kegyúri jogviszonyt nem szünteti meg, vagyis *Szamosújvár sz. kir. város kegyúri kötelezettsége, az ottani örmény szertartású róm. kat. egyházzal szemben ma is fennáll és ezt a jogi helyzetet semmiféle konkordátum nem befolyásolhatja.*

Budapest, 1941. október hó 28.-án.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Beresztóczy Miklós
miniszteri tanácsos.

Szamosújvár sz. kir. városi Polgármester Úrnak

Szamosújvár

K i v o n a t

Budapest székesfőváros közigazgatásáról szóló 1930:
XVIII. törvénycikkből.

Állandó szakbizottságok, külön bizottságok.

A székesfőváros kegyúri jogkörében a bemutatás jogát hat évre szóló megbizatással alakított külön bizottság gyakorolja. Ez a bizottság az elnökön kívül 31 tagból áll, akiket a törvényhatósági bizottság római katolikus tagjai titkos szavazással választanak meg a törvényhatósági bizottság római katolikus vallású tagjai közül. Tagja ennek a bizottságnak a polgármester is. A bizottság elnöke a főpolgármester; ha azonban a főpolgármester nem volna római katolikus vallású, akkor a polgármester, illetőleg az alpolgármesterek közül sorrendben az, aki római katolikus vallású.

K i v o n a t
Kiskunfélegyháza megyei város 1942. évi
KÖLTSÉGVETÉSÉBŐL

48. oldal SZÜKSÉGLET

1		2	3	4	5	6
A cím száma	A rovat	A cím és rovat megnevezése	A melléklet sorszáma	Az 1940. évi zárószámadás eredménye	A m. kir. belügymin. által az 1941. évre jóvá-hagyatott	Az 1942. évre a polgármester javaslata
				P e n g ő		
		III Fejezet. VALLÁSÜGY.				
1		Kegyúri kiadások.				
1		Személyi kiadások	114	23216.35	23196.—	23560.—
2		Dologi kiadások		4962.84	—	—
		1. alr. Ótemplomi kiadásokra	218	—	2756.—	3000.—
		2. alr. Újtemplomi kiadásokra	219	—	2129.—	2500.—
		3. alr. Kalmár-kápolna fennt.	220	—	700.—	700.—
3		Rendkívüli kiad.-ra		1300.—	—	—

K i v o n a t
Kiskunfélegyháza megyei város 1942. évi
költségvetésének mellékleteiből.

1	2	3				4	
Folyószám	Az állás megnevezése	Az 1942. évre előirányzott összeg					
		fizetés	deputatium váltóság	természet- beni javad értéke	káplán tar- tási díj	káplánok fi- fizetésének kiegészít	összes illetmény
		P e n g ö					
III. Fejezet. Vallásügy. I. Cím. 1. Rovat.							
1	apátplebános	696.—	1856			2552.—	
2	kanonokpleb.	464.—	1856			2320.—	
3	segédlelkész	326.40			900	232	1458.40
4	„	326.40	1856		900	232	1458.40
5	„	326.40			900	232	1458.40
6	„	326.40			900	232	1458.40
7	kántor	1600.—					1600.—
8	„	1600.—					1600.—
9	harangozó	612.—					612.—
10	„	612.—					612.—
11	orgona-nyomó	326.40					326.40
12	„	326.40					326.40
13	persely-hordozó	81.60					81.60
14	„	81.60					81.60
15	fülöpjakabi lelkész	2400.—	1218.80				3618.80
16	kántor	480.—					480.—
17	harangozó	380.—					380.—
18	kalmárkapolnai lelkész	2400.—					2400.—
19	kántor	300.—					300.—
20	harangozó	136.—					136.—
21	plebániai hiva- talnak	300.—					300.—
Összesen:		14101.60	3712	1218.80	3600	928	23560.40

III. FEJEZET. I. CIM.

2. Rovat. Ó- és Újtemplompénztárak dologi kiadásaira.

1. Tétel: Felszerelési tárgyak beszerzése és pótlása	400.—	P
2. Tétel: Épületek fenntartására:		
a) ótemplom javítására — — — —	11.560.—	P
b) óplebánia épületek javítására — —	1.782.—	P
c) ótemplomi kántorlak javítására — —	969.—	P
d) ótemplomi harangozóház javítására —	326.—	P
e) ótemplomi plebánostanya épület jav.	408.—	P
f) ótemplomi kántortanya épület javít.	560.—	P
g) ótemplomi harangozótanya épület jav.	572.—	P
h) kálvária javítására (Stációs képek kor-		
hadt fatábláinak ujjákészítésére —	321.—	P
3. Tétel: Adóra — — — — — — — —	320.—	P
4. Tétel: Kálvária fásítására — — — — —	100.—	P
5. Tétel: Irodaszerekre, nyomtatványokra — —	20.—	P
6. Tétel: Tűzbiztosításra — — — — — —	240.—	P
7. Tétel: Orgona karbantartására — — — — —	420.—	P
8. Tétel: Napidíj és utiköltségekre — — — —	25.—	P
9. Tétel: Különfélékre — — — — — — —	30.—	P
10. Tétel: Templomfestésre — — — — — —	100.—	P
11. Tétel: Toronyóra kezelőjének — — — — —	219.—	P
12. Tétel: Urnapi és sátorponyva beszerzésére —	900.—	P
Ujtemplom szükségletek — — — — — — —	5 682.—	P
Kalmár kápolna — — — — — — — —	1.850.—	P
	<hr/>	
	Összesen: 26.921.—	P

K i v o n a t
Székesfehérvár szab. kir. város 1942. évi
KÖLTSÉGELEŐIRÁNYZATÁBÓL

SZÜKSÉGLET

Cím	Rovat	1	3	4	5
		Csoport, fejezet, cím rovat megnevezése	1940. évi záró- számadási eredmény	1941. évre jóvá- hagyott költség- vetés	Az 1942. évi elő- irányzat előkészítő bizottsá- gok javaslata
		P e n g ő			
		III. Fejezet. VALLÁSÜGY.			
		Kegyúri kiadások.			
1	1	Személyi járandóságok.			
	a)	Illetmények a 145— 1938. kgy. alapján	37495.40	32950.—	32950.—
	b)	Illetmények időközi emelésének fedezé- sére		4162.—	4492.—
	c)	plébánosok term. lakásbéregyenértéke		2758.—	2758.—
	d)	Kisbazilika ének- és zenekar segélye	900.—	900.—	900.—
	e)	Szent János temp- lom orgonistájának	180.—	180.—	240.—
	f)	Székesegyh. torony- óra kezeléséért		154.—	180.—
		I. rovat összege:	38575.40	41104.—	41520.—
	2	DOLOGI KIADÁSOK.			
	a)	Épületfenntartás	447.25	1003.—	1660.—
	b)	Vegyés dologiak (egyházi ünnepeken utcai díszítés, stb.)	46.32	110.—	110.—
		II. rovat összege:	493.57	1113.—	1770.—
		I. cím összesen:	39068.97	42217.—	43230.—

Kiküldött bizottság ülésének jegyzőkönyve.

334/1942. ikt. sz.

JEGYZŐKÖNYV.

Készült 1942. július 2.-án a képviselőtestület 56. kgy. számú véghatározatával kiküldött bizottság ülése alkalmából a város polgármesterének hivatali helyiségében.

Jelen voltak: dr. nemes Tamássy Károly polgármester vezetése alatt a város képviselőjében dr. Kegyes Márton városi tb. ügyész, Gábor József, dr. Bojtör István és Nits János képviselőtestületi tag.

Lengyel Zoltán apostoli kormányzó vezetése alatt dr. Bányay Károly, dr. Pongrácz Ernő és Zabulik Jenő, mint az őrm. szert. róm. kat. egyház képviselői, továbbá dr. Ottó Tibor II. o. aljegyző, mint jegyzőkönyvvezető.

Polgármester üdvözli elsősorban Lengyel Zoltán apostoli kormányzó úr Öméltóságát és az egyház részéről megjelent kiküldötteket, valamint a bizottság többi tagjait és az ülést megnyitja.

Ezután felolvassa és részletesen előszóval megokolja a bizottsághoz tett jelentését, s megadja a bizottsági tagok érdeklődésére a kért felvilágosításokat.

Lengyel Zoltán apostoli kormányzó az érdekelt egyház nevében a bizottsági jelentésben foglaltakat elfogadja és azon változtatást nem igényel.

A bizottság tagjai a polgármesteri jelentést egyhangúlag elfogadták.

Polgármester — az 56. kgy. számú képviselőtestületi véghatározat figyelembevételével — bejelenti, hogy a város anyagi helyzete miatt 1943-tól tudja költségvetésileg biztosítani a kegyuraságból eredő kötelezettségeit. Ezért az 1918—1942. naptári évekre vonatkozólag minden kétséget kizáró módon leszögezni kívánja, hogy a város terhet vállalni nem képes.

Lengyel Zoltán apostoli kormányzó bejelenti, hogy a közbeeső időszakra az egyház semmiféle anyagi szolgáltatást a kegyuraságból kifolyólag a várostól nem igényel.

A bizottság az egyházi főhatóság ezen bejelentését hálás köszönettel veszi tudomásul és megállapítja, hogy a kegyúri terhek 1943. január 1.-én kezdődő hatállyal viselendők a város részéről.

Polgármester bemutatja a képviselőtestület elé terjesztendő hivatalos javaslatát, amelyet pontról-pontra részletesen megindokol és ismertet. Előadja, hogy a határozati javaslat a mai kor szellemében készült el és az azokban foglaltak a tényleges viszonyokat fedik.

A bizottság tagjai a hivatalos javaslatot változatlanul elfogadják és azt egyhangúlag magukévá teszik.

Lengyel Zoltán apostoli kormányzó, majd Gábor József bizottsági tag az előkészítő munkáért és annak részletes kidolgozásáért a város polgármesterének köszönetét fejezi ki.

Egyéb tárgy hiányában polgármester az ülést berekeszti és a bizottság megjelent tagjainak a köz érdekében kifejtett fáradozásáért köszönetet nyilvánítt.

K. m. f. t.

dr. Tamássy Károly s. k.
polgármester.

dr. Bojtó István s. k.
Nits János s. k.

dr. Kegyes Márton s. k.

Gábor József s. k.
bizottsági tagok.

Lengyel Zoltán s. k.
apostoli kormányzó.

dr. Pongrácz Ernő s. k.

dr. Bányay Károly s. k.

Zabulik Jenő s. k.
bizottsági tagok.

dr. Ottó Tibor s. k.
jegyzőkönyvvezető.

A város képviselőtestületének véghatározata

Kiírt cikk

Szamosújvár sz. kir. megyei város képviselőtestületének 1942. július 4-én tartott rendes közgyűlése jegyzőkönyvéből.

142. kgy. 334—8/1942. ikt. sz.

Tárgy: Szamosújvár sz. kir. megyei város kegyúri jogainak és kötelezettségeinek rendezése és egységbe foglalása.

Véghatározat.

Szamosújvár szabad királyi megyei város képviselőtestülete megállapítja, hogy a város kegyúri jogai és kötelezettségei különböző időkből származó irásokban találhatók meg, ezért szükséges, hogy részben a szamosújvári örmény szertartású római katolikus egyháznál az utóbbi évtizedek alatt bekövetkezett lélekszám apadás, részben a román megszállás alatti jog szünetelés, másrészt pedig a mai helyzetnek megfelelően, ez a kérdés egységes rendezést és a városnak, mint kegyúrnak jogai és kötelezettségei az egyházi főhatósággal egyetértőleg minden vonatkozásban szabályozást nyerjenek.

Szamosújvár kegyúri jogai és kötelezettségei 1726-ig nyúlnak vissza, s 1786-ban szabad királyi várossá való emeléssel és kiváltságos jogokkal való felruházással nyerte a többek között a kegyúri jogot (ius patronatus) is.

A város a kegyúri jogokat és kötelezettségeket 1918-ig gyakorolta. Az idegen megszállás következtében jogbizonytalanság következett be, majd a Vatikán és Románia között létesült konkordátum értelmében a megszállott városokat ilyen természetű jogok és kötelezettségek nem illették és nem terhelték.

A bécsi döntés következtében Szamosújvár visszatért a Magyar Szent Koronához, s a kegyúri jogviszony ezen a napon (1940. augusztus 30.) önmagától feléledt annál is inkább, mert ezek a jogok és kötelezettségek a megszállás miatt csak szüneteltek, de valójában meg nem szüntek.

Ennek folytán az érdekelt egyház által benyújtott és a város polgármestere által felterjesztett kegyuraságot visszaállító kérelemre a Nagyméltóságú M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úr 6278/1941. I. szám alatti rendeletével kimondotta, miszerint a város és az egyház között a multban fennállott kegyúri jogviszony ma is fennáll, mert a megszállás előtti adatokból megállapítható, hogy a szóban lévő egyáznak a multban kiszolgáltattott javadalmak a tényleg fennálló kegyúri jogviszonyon alapulnak, s azok kiszolgáltatása a városnak egyoldalúlag meg nem szüntethető kötelezettségét képezi.

Az a körülmény, hogy a megszállás alatt a kegyúri kötelezettség éveken át nem nyert teljesítést, vagy hogy a kegyúri szolgáltatás a város költségvetésébe nem nyert felvételt, a kegyúri jogviszonyt nem szünteti meg, vagyis a város kegyúri kötelezettsége ma is fennáll és ezt a jogi helyzetet semmiféle konkordátum nem befolyásolhatja.

A kegyúri jogok és kötelezettségek rendezésével összefüggően a képviselőtestület 56. kgy. 334/1942. ikt. szám alatt dr. nemes Tamássy Károly polgármester vezetése alatt dr. Kegyes Márton tb. ügyész közbenjöttével Gábor József, dr. Bojtor István és Nits János képviselőtestületi tagokból álló bizottságot küldte ki, míg az egyházi főhatóság Lengyel Zoltán apostoli kormányzó vezetése alatt dr. Bányay Károly, dr. Pongrácz Ernő és Zabulik Jenő tagokból álló bizottságot jelölte.

A bizottság 1942. július 2-án együttes ülésben lefolytatott tárgyalás után a polgármester javaslatát egyhangúlag az alábbiak szerint elfogadta.

A képviselőtestület ennek folytán kimondja, hogy 1943. január 1-től kezdődő hatállyal, minden korábbi jogszabály helyébe, — legyen az akár Canonica Visitációkba, akár véghatározatokba, vagy bármintemű más formába foglalva, — az alább következő új rendelkezéseket iktatja, hangsúlyozván, hogy ezen kötelezettségek miatt az adófizető polgárságot semmiféle új megterhelés nem sújtja, s a költségvetésbe való felvétel a községi pótdadó százalékának emelését nem vonja maga után:

1. Szamosújvár sz. kir. megyei város közönsége a város területén az örmény szertartású római katolikus egyházzal kapcsolatosan kegyúri jogot (*ius patronatus*) gyakorol.

2. A kegyúri alkalmazottak létszáma és járandósága a következőképen nyer megállapítást:

<i>Létszám :</i>	<i>Évi járandóság :</i>
1 plebános	3.126 P
2 segédlelkész	betöltetlen
1 karnagy	960 P
1 kántor (egyben sekrestyés) .	420 P
1 harangozó	240 P
1 orgonafujtató	144 P
7 alkalmazott	4.890 P

3. A *plebános* az állami rendszerű X—IX. fizetési osztálynak mindenkor megfelelő *törzsilletményt* kap éspedig, ha plebánosi szolgálati ideje :

- 1— 3 év, a X. fiz. o. 3. foka szerint havi 192.50 P, évi 2.310 P-t,
- 4— 6 év, a X. „ „ 2. „ „ „ 203.50 P, évi 2.442 P-t,
- 7— 9 év, a X. „ „ 1. „ „ „ 215.— P, évi 2.580 P-t,
- 10—12 év, a IX. „ „ 3. „ „ „ 226.— P, évi 2.712 P-t,
- 13—15 év, a IX. „ „ 2. „ „ „ 243.— P, évi 2.916 P-t,
- 16. évtől IX. „ „ 1. „ „ „ 260.50 P, évi 3.126 P-t.

Mivel pedig a jelenlegi plebános plebánosi szolgálati ideje 1917. február 26-án kezdődött, Szamosújváron pedig 1934. ápr. 6-tól teljesít közmegelégedésre szolgálatot, így a legmagasabb fok szerinti illetmény volt részére megállapítandó.

4. *Segédlelkézszi* állás betöltése esetén az illetmény költségvetési biztosítására nézve a képviselőtestület külön határozata szükséges.

A segédlelkész illetménye a XI. fizetési osztálynak mindenkor megfelelő *törzsilletmény* éspedig, ha szolgálati ideje :

- 1—3 év, a XI. fiz. o. 3. foka szerint havi 163.— P-t,
  - 4—6 év, a XI. fiz. o. 2. foka szerint havi 172.— P-t,
  - 7—9 év, a XI. fiz. o. 1. foka szerint havi 181.— P-t kap,
- azontul a 10. évtől kezdve a képviselőtestület külön elhatározása alapján a X. fizetési osztály 3. fokozatába léptethető, ez azonban a segédlelkész számára a legmagasabb elérhető törzsilletmény fokozatot jelent.

5. A *karnagy*, *kántor*, *harangozó* és *orgonafujtató* illetménye a jelenleg élvezett és a mai helyzetnek helytálló illetményeknek felel meg.

6. Megállapítja a képviselőtestület, hogy a felsorolt kegyűri alkalmazottak egyházi forrásból is élveznek járandóságot és így megélhetésük alapját nem kizárólag a város, mint kegyúr által nyújtott fizetés szolgáltatja.

Megállapítja továbbá azt is, hogy a karnagy, kántor, harangozó és orgonafujtató e minőségben csak mellékállást tölt be, azonban főhivatását csakis olyan mértékben folytathatja, hogy ez az egyházi alkalmazotti teendők ellátásában fennakadást ne okozzon.

Fentiekből kifolyólag a kegyúri alkalmazottak utáni esetleges Országos Társadalombiztosító Intézettel (OTI) szemben fennálló *biztosítási kötelezettség* a plebániát, illetve az egyházközséget terheli, tehát ezzel kapcsolatosan a város semminemű kötelezettséget nem vállal.

7. Kimondja a képviselőtestület, hogy a felsorolt kegyúri alkalmazottak részére megállapított fizetéseket, illetve járandóságokat a tisztviselői illetmények kifizetésére érvényes rendelkezések szerint, havi előleges részletekben kell a város pénztárából folyósítani, a közadók levonásával, a főhatóság által látta-mozott illetményjegyzék alapján.

Megállapítja a képviselőtestület, hogy úgy a plebánosi, mint a segédlelkézi illetmény az állami rendszerű fizetési osztályba soroltak illetményszabályozása esetén osztozik annak sorsában. Hasonlóképen, ha az egyéb városi alkalmazottak illetménye kormányhatósági, vagy egyéb rendelkezés folytán százalékosan, vagy más módon újabb szabályozást nyer, ez befolyásolja a karnagy, kántor, harangozó és orgonafujtató járandóságát is.

8. Kimondja a képviselőtestület, hogy a 2. pontban rendszeresített *kegyúri alkalmazottak létszáma végleges*. Esetleges módosítás csak ennek keretében eszközölhető, amennyiben azt a hitelkeret lehetővé teszi.

9. Figyelemmel egyrészt arra, hogy még 1918-ban is a plebánoson kívül 3 segédlelkész járandóságát viselte a kegyúr város, míg most csak a plebánosét, másrészt tekintettel arra a tényre, miszerint a multban Szamosújváron az örmény szertartású róm. kat. egyháznak magasrangu egyházfője volt, s ezidő-szerint a főhatósági jogkört apostoli kormányzó látja el, aki a h'télet fejlesztése érdekében és az u. n. Salamon-templom gondozásában rendkívüli ügybuzgósággal működik közre a város közönségének igaz elismerésére, kimondja a képviselőtestület, hogy mindaddig, míg a főhatóság székhelye Szamosújváron marad, az *apostoli kormányzóság kiadásainak* részbeni fedezése céljából (képviseleti költségekre) az apostoli kormányzó kezeihez történő kifizetés mellett évi 1.200 P-t ajánl fel.

10. Kimondja a képviselőtestület, hogy a kegyúri templom *ének- és zenekarának* fenntartási segély címén évi 360 P-t állapít meg, ezzel is támogatni kívánván kiváló munkálkodását és ugyanakkor a háztartási költségvetésben ének- és zenekarok támogatására felvett összeget ennek erejéig lecsökkenti. (1942. évi házt. költségvetés III. csoport. II. Fejezet. 1. cím, 1. rovat).

11. A város terhét jelenti a kegyúri plebániatemplom *toronyórájának* kezelésével és karbantartásával járó kiadás, amelyet eddig is a város háztartása fedezett. Ezután a kegyúri terheknél számolandó el és ennek erejéig a háztartási költségvetés csökkentés alá esik. (1942. házt. költségvetés VII. Csopt. I. Fej. 1. cím, 3 rovat).

12. A várost, mint kegyurat terheli a *plebánia templom* időközönként szükségessé váló *külső tatarozása* és ezen épület külső állagának állandó karbantartása.

Jelenleg ez az erdélyi viszonylatban is nagyon értékes műemlék-templom kívülről igen rossz karban van, annak tatarozását azonban a város önerejéből eszközölni hosszú időn át nem lesz képes. Épen ezért utasítja a képviselőtestület a város polgármesterét, tegyen meg minden intézkedést arra nézve, hogy a templom rendbehozatala legalább részben állami támogatásból megtörténjék, hogy így ez a szép és nagy befogadóképességű templom méltóképpen maradjon meg a nemzet számára.

13. Természetszerűleg a város, mint kegyúr tartja fenn a templomhoz hasonló módon a plebános természetbeni lakását magában foglaló és ma jókarban lévő *plebániái épületet* is,

14. A plebánia templom melletti üzlethelyiségek nagyrésze magántulajdon, míg néhány az egyházközségé, azok jókarban tartása, továbbá a kerítés, valamint a város területén lévő egyéb épületei az egyháznak, a Salamon-templom, stb. fenntartása nem a város kegyúri kötelessége és feladata.

Hasonlóképpen a temetőben lévő kápolna és a temető kerítésének rendbentartása sem városi feladat.

15. A várost, mint *kegyurat terheli*:

a) a kegyúri templom előtt, valamint a templom körül elfekvő járda (üzlethelyiségek előtti részek kivételével) *hóseprése, szeméttakarítása*, a plebániaépület előtti járda ilyen tisztántartása ;

b) 4 drb. *úrnapisátor* beszerzése körmeneti oltárok felállítása céljaira, amelyek közül a magyar nyelvű evangélium elmondásának kötelezettsége mellett egyet mindenkor a városháza

kapujában kell felállítani, díszítéséről a város, mint kegyúr gondoskodik.

Ezen sátrak a latin szertartású római katolikus egyházközségnek is rendelkezésre állanak, egyébként megőrzésükről való gondoskodás a város, mint kegyúr feladata.

A körmenet útjára zöldfüvek elhintéséről, valamint a sátrak díszítéséhez szükséges zöldfa ágakról a város gondoskodik az ősi szokásnak is eleget téve. Ugyancsak a város gondoskodásának tárgya más egyházi ünnepek alkalmával is a Horthy Miklós-tér megfelelő díszítése.

c) Karácsony, Húsvét, Pünkösöd első napján, Úrnapján, Szent István-napján, Világosító Szent Gergely-napján, a Kormányzó Úr Ő Főméltósága magas nevenapján tartandó ünnepi szentmisék alkalmával a 4 szegénysorsu ministráns gyermeknek a város, mint kegyúr pénztárából fejenként 2—2 Pengő, adomány kifizetése.

16. A képviselőtestület leszögezi, hogy a fent részletezett személyi és dologi kötelezettségeken kívül a kegyuraságból kifolyólag semmiféle más terhe, illetve kötelezettsége nincsen, ilyen nem is származtatható, tehát mindazokról a szükségletekről, amelyek a hitélet ébrentartásából és ápolásából, valamint az egyházi épületek fenntartásából kifolyólag a város, mint kegyúr jelen véghatározatban foglalt kötelezettségén túlmenőleg áll elő, nem a városnak, mint kegyúrnak kell gondoskodnia.

17. A várost, mint kegyurat a következő *jogok illetik meg* :

a) *a plebános választásához való hozzájárulás joga.* A szamosújvári örmény katolikus egyházmegye képviselőtestületének 1879-ben alkotott és 1560. szám alatt Károly-Fehérvárott püspökileg elfogadott és megerősített alapszabályai 2. §. a) pontja szerint a plebános választása az egyházi képviselőtestület hatáskörébe tartozik és a 21. §. szerint ezen határozat csak akkor válik érvényessé, ha a püspöki szék megerősíti.

A plebános választásához való hozzájárulás joga abból áll, hogy az egyházi képviselőtestület a szabályszerűen megválasztott örm. szert. róm. kat. áldozópapra vonatkozó, valamint a *választással kapcsolatos* többi iratokat átteszi a város képviselőtestülete által megválasztott városi kegyúri bizottsághoz.

A kegyúri bizottság a választásra és a megválasztott személyére vonatkozó véleményét 15 napon belül kinyilvánítja és

ezzel terjeszti az iratokat az egyházi főhatóság elé kinevezés és megerősítés céljából.

A kegyúri bizottság szervezetét a 19. pont határozza meg.

Kimondja a képviselőtestület, hogy ezen állást jelenleg betöltő Alexa Ferenc plebánost szabályszerűen megválasztott, a választáshoz hozzájárulásban részesült és megerősített plebánosnak tekinti, mivel tiszttségére való beiktatása még a főhatalom változása előtt és a városi kegyúri jogok szünetelése alatt történt.

b) *a karnagy és a kántor alkalmazásához való hozzájárulás joga.* Mivel e tisztségeket betöltők ebben a minőségükben csak mellékállást töltenek be, az egyházközség képviselőtestülete által az a) pontban említett alapszabályok 2. §. b) pontja szerint történő megválasztásukhoz a város, mint kegyúr előzetes hozzájárulása szükséges.

Ennek folytán az egyházközség a karnagyi, illetve kántori pályázók névsorát köteles a városhoz, mint kegyúrhoz bemutatni. A városi kegyúri bizottság 15 nap alatt válaszol és ha a pályázók megválasztása ellen kifogást nem emel, a nem kifogásoltak közül a választás eszközölhető, a választás eredménye azonban a városnak tudomásulvétel céljából bejelentendő. Mindennemű változás (lemondás, elhalálozás, elbocsátás, stb.) a várossal közlendő.

A jelenleg alkalmazásban álló karnagnál és kántornál külön hozzájárulásra szükség nincsen, mivel alkalmaztatásuk szabályszerű módon még a főhatalom változása előtt történt.

c) a kegyúri kérdés rendezésénél való jelenlét és a *Canonica Visitatio* (egyházlátogatási jegyzőkönyv) *okmányainak hitelesítési joga.*

d) »sedes in choro«, a kegyúri plebánia templom szentélyében külön tisztelethely fenntartása.

e) »ius processionis«, körmenetek alkalmával az első hely külön biztosítása.

f) »ius thuris«, a külön megtömjénezés.

18. A várost, mint kegyurat a város mindenkori polgármestere *képviseli*, jogait gyakorolhatja, kivéve a 17. pont a), b) alatt felsoroltakat.

Ha a polgármester akadályozva van, vagy nem katolikus vallású, vagy pedig egyházi jogi akadályai vannak annak, hogy a várost, mint kegyurat képviselje és jogait gyakorolja, helyébe törvényes helyettese lép és a kegyúri jogokat ő gyakorolja.

Amennyiben pedig a teendőket ugyanezen okból a helyettes polgármester sem láthatja el, úgy helyébe a városi ügyész és az aljegyzők közül a rangban legidősebb katolikus vallású kerül.

A kegyúri jogokat gyakorló polgármesternek, vagy helyettesének jogában áll a kegyúri plebániatemplomba a katolikus vallású tisztviselők közül helyettest kiküldeni, hogy távollétében a várost, mint kegyurat az ünnepélyes Istentiszteleteken képviselje.

19. A város, mint kegyúr jogait a 17. a), b) pontokban felsorolt esetekben a *kegyúri bizottság* gyakorolja.

A kegyúri bizottság elnöke a polgármester, hivatalból tagja a polgármesterhelyettes-főjegyző, a városi ügyész. Ha bármelyikük nem katolikus vallású, úgy a rangban következő aljegyző, illetve a képviselőtestület által külön felkért ügyvéd, mint ügyész.

A kegyúri bizottság választott tagjainak száma 6, akiket a képviselőtestület katolikus tagjai szavazólapokkal megejtendő választással, a képviselőtestület katolikus vallású tagjai közül 5 évi időtartamra választanak.

Az évközben megüresedett tagsági helyeket minden naptári év végén, az utolsó közgyűlésen kell betölteni, s az így megválasztott kegyúri bizottsági tag megbízatása azonban csak a többi tag megbízásának lejártáig tart. A képviselőtestületi tagság bármely okból történő megszűnésével a kegyúri bizottsági tagság is megszűnik.

A kegyúri bizottság akkor határozóképes, ha az elnökön kívül legalább 5 tag van jelen. A bizottság a hatáskörébe tartozó ügyekben mindenkor titkos szavazással, szótöbbséggel dönt. A szavazásban az elnök is mindig részt vesz. Szavazategyenlőség esetén a szavazást nyomban meg kell ismételni és ha ez sem vezet eredményre, úgy a bizottságot 3 nap alatt újabb ülésre kell egybehívni, s ha ekkor is szavazategyenlőség állana elő, sorshuzással kell döntenie.

A kegyúri bizottság jegyzőjét a város katolikus tisztviselői közül a polgármester jelöli ki.

A kegyúri bizottság megválasztása első ízben ezen véghatározat jogerőssé válása után történik meg.

20. Megállapítja a képviselőtestület, hogy a kegyúri kötelezettséggel járó kiadások költségvetésileg eddig biztosítást nem nyertek, ezért utasítja a város polgármesterét, hogy az egyházi főhatósággal a bizottsági tárgyalás során történt és az 1918—

1942. évi közbeeső időt kölcsönösen figyelmen kívül hagyó megállapodás értelmében, az 1943. évi költségvetéstől kezdődően leg gondoskodjék úgy a személyi, mint a dologi szükségletek előirányozásáról az alábbi részletezés szerint.

A költségvetésben III. Csoport. III. Fejezet. 2. cím alatt új tétel nyitandó »Vallásügy. Kegyúri kiadások« elnevezés alatt, melynek rovatai:

1. Személyi kiadások — — — — — 4.890.— P

2. Dologi kiadások:

Apostoli kormányzóság kiadásaihoz hozzájárulás 1.200.— P

Templomi ének- és zenekar fenntartása — 360.— P

Kegyúri templom toronyórájának fenntartása 200.— P

Ministráns gyermekek megajándékozása — 56.— P

Egyéb:

Kegyúri templom külső karbantartása — —

Plebánia épület külső karbantartása — —

Templom és plebánia előtti takarítás — — 20.— P

3. Rendkívüli kiadások:

Úrnapj sátrak beszerzése — — — — 200.— P

Osszesen: 6.926.— P

Az így jelentkező szükségletet a képviselőtestület ezennel megszavazza és annak fedezetéről való gondoskodásnál megállapítja, hogy a templomi ének- és zenekar kiadásaihoz való hozzájárulás, a toronyóra fenntartásával felmerülő kiadás eddig is fedezetet nyert a költségvetés 111. és 182. tételei alatt, míg a III. Csoport, III. Fejezet, 1. cím, 2. rovat alatt az örmény kat. egyházközség részére 160 P segély volt felvéve, miért is eze- ket végleg törli a képviselőtestület.

21. Végül kimondja a képviselőtestület, hogy ezen véghatározatának jogerőre emelkedése és hatálybalépése után mindazok a korábbi véghatározatok, amelyek a város kegyúri jogának megállapítására, értelmezésére, rendezésére, a kegyúri alkalmazottak létszámviszonyaira és járandóságára, s általában minden a kegyúri kérdéssel összefüggő ügyre vonatkoznak és a jelen véghatározatban foglaltakkal ellentétes intézkedéseket tartalmaznak, hatályukat veszítik.

Kijelenti a képviselőtestület, hogy a kegyurasága alá tartozó egyházi személyzet javadalmazásáról kegyurasági kötelezettségképpen mindenkor gondoskodni fog úgy és abban a mér-

tékben, amint azt a képviselőtestület esetleges újabb határozatokkal megállapítja.

* * *

A megtartott névszerinti szavazás során »igen«-nel szavaztak: Áján Jenő, Áján Tivadar, dr. Bányay Károly, Duha Kristóf, Flórián Antal, P. Hegyi Péter, Keller Frigyes, Lőrincz János, Meskó Aladár, Mórítz Jenő, Nits János, dr. Pongrácz Ernő, dr. Tálos Ágoston, Gábor József, Várady Sándor, Zabulik Jenő, dr. Todorán Sándor, dr. Pesta Elemér, dr. Kegyes Márton, dr. Balla János, dr. Lénárd Bálint, Szilasy Tódor, dr. Tóth Imre és dr. Ottó Tibor képviselőtestületi tagok.

»Nem«-mel nem szavazott senki.

Ezen véghatározat meghirdetendő és a fellebbezési határidő lejárta után Szolnok-Doboka vármegye törvényhatósági közgyűlésének jóváhagyása alá terjesztendő.

Erről Méltóságos és Főtisztelendő Lengyel Zoltán örmény szert. róm. kat. apostoli kormányzó urat, Főtisztelendő Alexa Ferenc plebános urat és általa az érdekelt kegyúri alkalmazottakat, a Főtisztelendő örm. szert. róm. kat. plebánia hivatalt, a m. kir. Belügyminiszter alá rendelt városi számvevőséget és további intézkedés céljából a polgármestert értesíti.

Felterjeszteni rendeli a képviselőtestület a véghatározatot a Nagyméltóságú M. Kir. Vallás- és Közoktatásügyi Miniszter Úrhoz 6278/1941. I. számra való hivatkozással.

K. m. f. t.

Kiadta:

Dr. nemes Tamássy Károly s. k.
polgármester.

Kivonat a város képviselőtestületének jegyzőkönyvéből.

Tárgy: A város kegyúri jogainak és kötelezettségeinek rendezése és egységbe foglalása.

Gábor József képviselőtestületi tag, mint a kiküldött bizottság tagja is nagy elismeréssel hallgatta végig a kegyúri jogra vonatkozó tanulmányszámbamenő jelentést és a képviselőtestületi véghatározati javaslatot. Ezért a munkáért a képviselőtestület nevében is köszönetet nyilvánít a polgármesternek.

A véghatározat érdemi részére megjegyzi, hogy az természetes folyamánya a város alapítása után vállalt kötelezettségeknek. A magyar nép hagyománytisztelete pedig ezen a téren is vissza kell, hogy állítsa a régi állapotokat.

Dr. Pongrácz Ernő képviselőtestületi tag ugyancsak elismeréssel szól ennek a kérdésnek rendezéséről és indítványozza, határozza el a munka kinyomatását, hogy a muzeumba is elhelyezhető legyen.

Azt azonban kéri, hogy a képviselőtestület a kegyúri jogot ne csorbítsa, épen ezért a javaslatból a templom karbantartását illetően a »külső« szó törlését indítványozza. Ugyanis a kegyúri jog és kötelezettség feltétlenül vonatkozik a templom belső és külső karbantartására egyaránt. Most ugyan a templom belül hosszú időre rendben van, azonban számolni kell a későbbi helyzettel.

Polgármester felvilágosításul közli, hogy a kegyuraság más helyeken is (pl. Székesfehérváron) csak a templom külső karbantartására vonatkozik és tanulmányai során itt sem talált megnyugtatólag adatokat arra nézve, hogy a város a templom belsőjében is tartoznék munkálatokat végeztetni.

Megnyugtítja azonban a képviselőtestületet, hogy rendkívüli kár (vihár, villámcsapás, stb.) esetén a képviselőtestület bizonyára nem fog elzárkózni a helyreállítási költségek egy részének viselésétől, mert hiszen kegyurasága alá tartozó vagyontárgyról van szó.

Összinté sajnálattal jelenti be, hogy a város háztartása nem fedezni a nyomtatással járó kiadásokat.

Dr. Bányay Károly képviselőtestületi tag bejelenti, hogy az egyház a kegyúri jogra vonatkozóan előterjesztett javaslatot és határozatot saját költségén ki fogja nyomtatni.

P. Hegyi Péter képviselőtestületi tag a plebános választása ügyében kért felvilágosítást, tekintettel arra, hogy itt az egyházi jogi rendelkezéseket is számításba kell venni.

Polgármester ismerteti a javaslat ezen részét, melyet úgy a felszólaló, mint a képviselőtestület tudomásul vesz, figyelemmel arra, hogy a plebános választásának megerősítése az egyházi főhatóság elé tartozónak nyert a határozatban kimondást.

Polgármester dr. Pongrátz Ernő képviselőtestületi tag indítványára nézve szavazást rendel el a kiküldött bizottság, valamint az egyesített gazdasági, pénzügyi és városfejlesztési bizottság által elfogadott polgármesteri hivatalos javaslatra és az indítványra. A képviselőtestület 17:1 szavazattal a hivatalos javaslatot tette magáévá.

Ezután polgármester névszerinti szavazást rendelt el és a képviselőtestület a javaslatot általánosságban elfogadta.

Polgármester kiemeli azt a tényt, miszerint a képviselőtestület a véghatározat meghozatalával semmi mást nem tett, mint a városalapítók által vállalt jogokat és kötelezettségeket a mai szellemben tovább gyakorolja. A nemzet fennmaradásának egyik alapja a hagyományokhoz való ragaszkodás. A családok tagjai csak akkor tekinthetők a nagy gondolatok szellemében jó polgároknak, ha a szülők, nagyszülők és ősök emlékét gonddal és szeretettel őrzik lelkükben és szolgálják az összetartozás átfogó érzését, ugyanúgy a közületeknek is ebben a gondolatban kell munkálkodniok a Magyar Nemzet és Hazánk javára.
